

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ДО ЗАХИСТУ
завідувач кафедри світової
політики, дипломатії та
туристичного бізнесу
доц. Парфіненко А.Ю.

Кваліфікаційна робота

бакалавра

на тему: **«Німецько-американські відносини: історія та
сучасний стан»**

Виконала: студентка 4 курсу групи УК-41
спеціальності 291 «Міжнародні відносини
суспільні комунікації та регіональні студії»

Чурсіна Аліна Юріївна

(прізвище та ініціали)

Керівник: д. іст. н., проф. Лиман С. І.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: к. е. н., доц. Марченко І. С.

(прізвище та ініціали)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Голова Екзаменаційної комісії

(підпис)

Велієв Фаріз Тейюб огли

(прізвище та ініціали)

Харків – 2025 року
Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Інститут Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) перший (бакалаврський)

Напрямок підготовки _____

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу
доц. Парфіненко А.Ю.

“ ____ ” _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ (ПРОЄКТ)

Чурсіна Аліна Юріївна

Тема роботи «Німецько-американські відносини: історія та сучасний стан»

керівник роботи Лиман Сергій Іванович д.іст. н., проф.

затверджені наказом по університету від №4001-5/869 від 02.04.2025

2. Строк подання студентом роботи 26.04.2025 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити

Проаналізувати роль німецько-американських відносин, їхній соціально-економічний та політичний профіль країн. Визначити етапи розвитку відносин між Німеччиною та США. Проаналізувати основні конфліктні моменти у двосторонніх відносинах. Зробити прогнози щодо подальшого розвитку партнерства між Німеччиною та США.

4. План роботи

№з/п	Назви етапів роботи
	Розділ 1. Теоретико-методологічні основи та джерельна база дослідження німецько-американських відносин
	Розділ 2. Сучасний стан та перспективи розвитку відносин між Німеччиною та США

5. Дата видачі завдання 25.11.2024 р.

Студентка

А. Ю. Чурсіна

підпис

Керівник роботи

С. І. Лиман

підпис

АНОТАЦІЯ

Чурсіна А. Ю. «Німецько-американські відносини: історія та сучасний стан»

У дипломній роботі досліджуються етапи розвитку німецько-американських відносин. Проаналізовано ключові історичні події, які вплинули на формування двосторонньої співпраці між США та Німеччиною, зокрема події Першої та Другої світових воєн, період “холодної війни”. Особлива увага приділяється політичній, економічній та безпековій співпраці у другій половині XX та на початку XXI століть. У роботі також розглядаються сучасні аспекти німецько-американських відносин у контексті глобальних викликів: війни в Україні, енергетичної кризи, зміни клімату та геополітичного суперництва. Окреслено ключові проблемні моменти у двосторонніх відносинах та проаналізовано можливі сценарії їхнього розвитку найближчим часом.

Ключові слова: Німеччина, США, міжнародні відносини, зовнішня політика, безпека, війна, дипломатія, міжнародні виклики, україно-німецькі та україно-американські відносини.

ANNOTATION

Chursina A. Yu. “German-American Relations: History and Current State”

The thesis examines the stages of development of German-American relations. The key historical events that influenced the formation of bilateral cooperation between the USA and Germany are analyzed, in particular the events of the First and Second World Wars, the Cold War period. Special attention is paid to political, economic and security cooperation in the second half of the 20th and early 21st centuries. The work also examines modern aspects of German-American relations in the context of global challenges: the war in Ukraine, the energy crisis, climate change and geopolitical rivalry. The key problematic moments in bilateral relations are outlined and possible scenarios for their development in the near future are analyzed.

Keywords: Germany, USA, international relations, foreign policy, security, war, diplomacy, international challenges, Ukrainian-German and Ukrainian-American relations.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи та джерельна база дослідження німецько-американських відносин	
1.1. Німецько-американські відносини як об'єкт міжнародно-політичних досліджень	7
1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження	9
1.3. Соціально-економічний та політичний профіль країн	16
1.4. Взаємини Німеччини та США у XIX – XX століттях	27
Розділ 2. Сучасний стан та перспективи розвитку відносин між Німеччиною та США	
2.1. Економічні та політичні зв'язки та торговельне партнерство Німеччини та США	41
2.2. Перспективи німецько-американських відносин	53
2.3. Політичні відносини України з Німеччиною та США	61
Висновки	72
Список використаних джерел	75
Додатки	84

ВСТУП

Актуальність дослідження «Німецько-американські відносини: історія та сучасний стан» надзвичайно важлива в сучасному геополітичному просторі. Відносини між Федеративною Республікою Німеччина та Сполученими Штатами Америки відіграють особливе значення у сучасному світовому правопорядку. Обидві держави є впливовими акторами на світовій арені, які суттєво впливають на глобальні процеси, зокрема у сферах економіки, безпеки та дипломатії.

Протягом століть відносини між Німеччиною та США неодноразово змінювались – від дипломатичних відносин до конфліктів у періоди світових війн та від конфліктів до стратегічного партнерства у період Холодної війни та подальшої спільної інтеграції, наприклад НАТО. Особливу увагу треба приділити сучасному етапу їхніх відносин, у якому порушуються питання торговельно політики, енергетики, спільної політики щодо міжнародних криз та загроз.

Одним із ключових аспектів мого дослідження є зростаюча взаємозалежність між Німеччиною та США в сучасних умовах трансформації. Це дослідження дозволяє не лише оцінити історичні передумови співпраці, а й перспективи їхнього подальшого розвитку у геополітичному контексті.

Ступінь вивченості проблеми німецько-американських відносин широко представлені як у зарубіжній, так і у вітчизняній науковій літературі. У західних дослідженнях різних аспектів двосторонньої співпраці займалися такі вчені, як Д. Юнкер, С. Сабо, М. Нолан, Д. Клей, Г. Крейг та Ф. Левенхайм, які аналізували розвиток відносин між двома країнами. В українському науковому просторі також досліджувалось питання німецько-американських відносин, зокрема у працях О. Войтовича, М. Бойко, С. Качабара, Р. Сіромський та інші, які розглядали взаємини між країнами крізь призму геополітичних змін. Проте, більшість досліджень зосереджено

на загальних характеристиках міжнародних відносин або окремих періодах, таких як світові війни та Холодна війна.

Об'єктом дослідження бакалаврської роботи є відносини між Федеративною Республікою Німеччина та Сполученими Штатами Америки, які формувалися протягом декілька століть.

Предметом дослідження бакалаврської роботи є історія, специфіка та характер відносин між Федеративною Республікою Німеччина та Сполученими Штатами Америки, а також механізми їхньої політичної, економічної та безпекової взаємодії в історичному контексті та сучасному етапі.

Метою дослідження є виявлення основних напрямів взаємин між Федеративною Республікою Німеччина та Сполученими Штатами Америки, з'ясування характер сучасного етапу їхніх відносин, а також визначення перспектив взаємодії.

У процесі дослідження розв'язувалися наступні завдання:

1. Роль німецько-американських відносин на світовій арені.
2. Аналіз соціально-економічного та політичного профілю країн.
3. Ключові етапи розвитку відносин між Німеччиною та США .
4. Сучасний стан економічного партнерства між двома країнами, зокрема у сферах торгівлі, інвестицій та технологій.
5. Місце України у контексті німецько-американських відносин.
6. Перспективи подальшого розвитку співпраці між державами, звертаючи увагу на сучасний стан.

Методологія дослідження. Для досягнення мети дослідження та вирішення поставлених завдань було використано різні методи дослідження:

1. Документальний аналіз: дослідження офіційних документів, законодавчих угод, доповідей та інших документів, які стосуються німецько-американських відносин.

2. Аналіз літературних джерел: дослідження наукових статей, звітів та інших робіт, які надають інформацію щодо відносин між країнами.
3. Аналіз статистичних даних: дослідження статистичних звітів, даних торгівлі та інших економічних показників, які надають інформацію щодо стану економічних взаємин між країнами.
4. Особистий аналіз: власний огляд знайденої інформації, формулювання висновків та аргументація думок.

Специфіка джерельної бази. У процесі дослідження було використано широкий спектр джерел, що охоплюють як вітчизняну, так і зарубіжну наукову літературу з теми німецько-американських відносин. Особливе значення в українській науковій літературі мали праці О. Войтовича, М. Бойка, С. Качабари та Р. Сіромського. Ці дослідники зосереджуються на історичних аспектах і політичних особливостях міждержавної взаємодії, розкриваючи структурні особливості зовнішньої політики обох країн. Суттєвий аналітичний внесок зробила також зарубіжна публікація М. Баура, Л. Флач та Л. Хилричс у журналі “EkonPol Forum”, яка досліджує торговельно-економічні відносини між Німеччиною та США напередодні можливих політичних змін у Сполучених Штатах.

У джерельну базу також включено офіційні документи Державного департаменту США, зокрема регулярні звіти, які відображають поточну зовнішньополітичну позицію Вашингтона щодо Берліна. Ці документи дозволили визначити ключові напрями американських інтересів у різних сферах співпраці, включаючи безпекову, економічну та дипломатичну.

Водночас, джерельна база має певні обмеження. Однією з проблем є недостатня кількість комплексних досліджень, які б поєднували історичний, політичний та економічний аспекти партнерства. Крім того, не всі доступні матеріали характеризуються достатньою аналітичною глибиною, що ускладнює формування комплексних висновків та прогнозів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків; містить 69 сторінок тексту, 10 рисунків, 2 таблиць, 2 додатка. Список джерел включає 66 найменувань літератури, 65 електронних публікацій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ НІМЕЦЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВІДНОСИН

1.1. Німецько-американські відносини як об'єкт міжнародно-політичних досліджень

Німецько-американські відносини є важливим об'єктом численних наукових досліджень у сфері міжнародних відносин, дипломатії, політології та світової економіки. Вивчення цих двосторонніх відносин дозволяє не лише зрозуміти особливості співробітництва між США та Німеччиною, а й проаналізувати їхній вплив на світовий порядок, євроатлантичну безпеку та економічний розвиток.

Взаємини між США та Німеччиною формувалися протягом декілька століть, проходячи через різні етапи: партнерство, конфронтація та союзництво. На сьогоднішній день ці відносини стали ключовими для трансатлантичної політики, що зумовлює їхню актуальність для наукових досліджень. Серед українських дослідників варто відзначити Михайла Бойко, який у своїй роботі “Формування та реалізація політики США щодо денацифікації Німеччини в американській окупаційній зоні (1944-1949 рр.)” детально досліджує політику США щодо денацифікації Німеччини після Другої світової війни, аналізуючи її формування, реалізацію та наслідки для німецького суспільства. В своїй роботі автор розглядає: політичні передумови денацифікації; основні етапи денацифікаційної політики; оцінку ефективності; порівняння з іншими окупаційними зонами [11].

О. І. Войтович у своїй роботі “Американо-німецькі відносини (1998-2005 рр.)” розглядає вплив змін у політичному керівництві обох країн, зокрема прихід до влади в Німеччині Герхарда Шредера та у США адміністрації

Джорджа Буша-молодшого, а також ключові виклики, які виникли у відносинах двох країн. Автор у своїй роботі аналізує: економічні та політичні відносини між країнами; відносини двох країн в контексті інтеграційних процесів у ЄС; розбіжності у питаннях міжнародної безпеки; міжнародні виклики. Також, серед українських дослідників цю тему у своїх роботах розглядали: С. Качараба, Р. Сіромський, Д. Лакішик, А. Мартинов [15,21].

С. Качараба та Р. Сіромський у своїй роботі “Історія Західної Європи та Америки другої половини XX – початку XXI ст.” розглядали важливі історичні події, що відбувалися в Західній Європі та США після 1945 року. Автори зосереджуються на таких ключових елементах: відносини між Західною Європою та США під час Холодної війни; процеси інтеграції в Європейському Союзі; економічні, політичні та соціальні зміни в західних країнах; розвиток культурних, релігійних та ідеологічних тенденцій у обох регіонах [21].

Д. Лакішик у своїй роботі “Німецьке питання у зовнішньополітичній стратегії США у другій половині 1940-х – 1980-х рр.” аналізує вплив “німецького питання” на зовнішню політику США після Другої світової війни. В цій роботі детально розглядаються: відносини США та Німеччини в контексті глобальних політичних змін, зокрема в рамках НАТО; роль Німеччини у стратегії США під час Холодної війни; спільна участь у стримуванні комунізму. Особливу увагу автор приділяє аналізу стратегічних рішень США щодо Німеччини у період Холодної війни, зокрема під час кризових моментів, таких як Берлінська блокада та періоди міжнародних напруженостей [56].

Серед іноземних дослідників цю тему вивчали: Д. Юнкер, С. Сабо, М. Нолан, Д. Клей, Г. Крейг та Ф. Левенхайм. У 2001 році був опублікований збірник есе “Німеччина та Америка: есе на честь Джеральда Р. Кляйнфельда”, присвячених різним аспектам німецько-американських відносин, включаючи культурні зв’язки, економічну співпрацю та спільні безпекові інтереси. Офіційний веб-сайт уряду США 21 червня 2021 року

виклали публікацію, в якій детально описали історію німецько-американських відносин [66].

Дані дослідження надають глибокий аналіз німецько-американських відносин, показуючи як періоди тісної співпраці, так і періоди напруги, що дозволяє краще зрозуміти динаміку взаємодії між двома країнами.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

Дослідження німецько-американських відносин вимагає чітких визначень основних понять та категорій, які використовуються в аналізі. Це дозволяє уникнути неоднозначності та забезпечити концептуальну цілісність у тлумаченні ключових аспектів двосторонніх відносин між Німеччиною та США. Існує багато тлумачень щодо кожного терміна. Розглянемо основні поняття, які використовуються в дослідженні.

О. Грін в своїй роботі надає поняття “альянс” таким чином: “Альянс (франц. *alliance* – союз, об'єднання) – союз між державами для досягнення спільних цілей у певний час; об'єднання окремих осіб, політичних партій, громад, організацій на основі договірних зобов'язань. Розрізняють Альянс: особистісні, сімейні, групові, партійні, воєнні, політичні, економічні, міжнародні-кооперативні та інші. Найчастіше поняття Альянс вживається стосовно міждержавних союзів. Альянс у відносинах між державами, як правило, спрямовані на взаємну підтримку сторін у разі агресії інших держав чи на утвердження взаємних інтересів. Міждержавні Альянси бувають односторонніми і багатосторонніми, таємними і відкритими, простими й високоорганізованими, коротко- і довготривалими, а також безпосередньо спрямованими на перемогу у війні чи на відвернення її. За сучасних умов міждержавні Альянси створюються переважно з метою досягнення необхідного балансу сил і забезпечення національної безпеки тих чи тих держав” [17].

“Альянс (фр. alliance – союз, об'єднання) – союз між державами для досягнення спільних цілей у певний час. За сучасних умов міждержавні альянси створюються переважно з метою досягнення необхідного балансу сил і забезпечення національної безпеки зацікавлених держав” – таке визначення терміну “альянс” надав І. Дмитриченко [20].

Під час вивчення поняття “альянс” виникають питання: чи виступає альянс гарантом безпеки для держави? Як глобалізація впливає на міжнародні альянси у військовій сфері?

Візит державний – форма зовнішньополітичної діяльності країни, що сприяє розвитку міждержавних зв'язків та оперативному розв'язанню актуальних питань, що становлять взаємний інтерес. Візит державний, до якого належать візити в інші країни глав держав та урядів, офіційних делегацій на вищому рівні тощо, поділяють на візити офіційні, ділові (робочі) та неофіційні. Згідно з дипломатичним протоколом кожний з них має свій порядок здійснення і відповідний церемоніал. Як правило, термін і рівень візиту визначаються за взаємною згодою сторін дипломатичними каналами [17].

Під час вивчення поняття “візит державний” виникають питання: як державний візит впливає на відносини між державами? Чи може державний візит змінити баланс політичних сил між країнами, особливо якщо це стосується стратегічних партнерств? Наскільки важливі державні візити для кожної країни?

“Війна – стан, у якому держави застосовують одна проти одної усі форми тиску з дотриманням дії законів та звичаїв ведення війни. Останні є частиною міжнародного гуманітарного права, що застосовується у період збройних конфліктів. У стані Війни відносини між державами (двома і більше) характеризуються насильством (Г. Гроцій), що є наслідком розриву мирних відносин (А. Фердросс). Однак розрив дипломатичних відносин між державами ще не означає Війну. При визначенні стану Війни важливо насамперед встановити не обсяг насильницьких дій, а факт: чи ведуться вони

при збереженні в основному мирних зв'язків між сторонами, що знаходяться у спорі, чи при одночасному розриві мирних відносин або після їх розриву. Поняття Війна не обов'язково включає ведення воєнних дій. Стан Війни може мати місце, якщо держава після оголошення Війни захоплює за правом Війни на своїй суверенній території майно супротивника, здійснює допустимі за гуманітарним правом дії та інші акти, не ведучи при цьому воєнних дій” – таке визначення терміну “війна” надав О. Грін [17].

У свою чергу, Р. Пилявець зазначив: “Війна – соціально-політичне явище, що являє собою одну з форм розв’язування засобами збройного насильства суспільно-політичних, економічних, ідеологічних, національних, територіальних, релігійних та інших суперечностей між державами, народами, націями, класами, соціальними групами. Війна є продовженням політики насильницькими засобами і пов’язана зі зміною відносин між суб’єктами політики” [30].

Під час вивчення поняття “війна” виникають питання: як відносини між США та Німеччиною змінились після закінчення світових війн? Як роль війни в міжнародних відносинах змінилася після закінчення Холодної війни?

“Геополітика (від грец. – земля й – державна діяльність) – політологічна концепція, що вбачає у політиці (здебільшого зовнішній) тієї чи іншої держави засадничу роль географічних факторів: розташування країни, розмір території, наявність чи відсутність (обмеженість) природних ресурсів, клімат, кількість та щільність населення тощо” – таке визначення надав О. Грін [17].

А. Мішин розглядає поняття “геополітика” таким чином: “Геополітикаа (від гео... і політика) – концептуальний погляд на політику держави чи групи держав, що базується на обґрунтуванні їх зовнішньо- та внутрішньо політичних дій, стану та еволюції економічної, політичної і соціальної систем суспільства впливом географічних факторів. Геополітика має міждисциплінарний характер і служить одним із теоретичних обґрунтувань політики держав як усередині суспільства, так і на міжнародній арені. Геополітика також є одним із фундаментальних понять теорії міжнародних

відносин, що характеризує місце і конкретно-історичні форми впливу територіально-просторових особливостей розміщення держав на локальні, регіональні, континентальні і глобальні міжнародні процеси" [28].

Під час вивчення поняття “геополітика” виникають питання: як поняття “геополітика” впливає на відносини між Німеччиною та США? Які фактори є основами в геополітичних розрахунках між двома країнами? Чи можемо розглядати Німеччину як “міст між США та Європою”, чи її роль має інші геополітичні ознаки?

Дипломатичні відносини – основна, найпоширеніша форма участі держав у міжнародному спілкуванні, коли йдеться про встановлення та підтримання сталих офіційних відносин між державами відповідно до принципів і норм міжнародного права та правил, які існують з цього приводу в практиці зовнішніх відносин. Саме такі, повністю нормалізовані у правовому плані, відносини дають змогу якнайширше реалізувати міжнародно-правову суб'єктність держав в умовах обопільного визнання існуючого суспільно-політичного і економічного ладу в країнах контрагентів та існуючої у них системи законодавства [17].

Під час вивчення поняття “дипломатичні відносини” виникають питання: яким чином глобалізація впливає на традиційні дипломатичні відносини між країнами? Чи можливий розвиток “м'якої сили” як важливого інструмента дипломатичних відносин у порівнянні з традиційними методами дипломатії (переговори, договори)?

О. Грін надає визначення “дипломатії” таке: “Дипломатія (франц. *diplomatie*) – 1) Офіційна діяльність по здійсненню програми зовнішньої політики держави щодо захисту її прав та інтересів за кордоном. Реалізується урядовими відомствами (МЗС, іноді головою уряду і керівником держави). Дипломатія – складова зовнішньої політики, міжнародної діяльності держави. Зовнішня політика визначає цілі та завдання дипломатії. Дипломатія активно використовує політичні форми відносин між державами у поєднанні з економічними, правовими, культурними науками та іншими формами

відносин. Сенс і призначення Дипломатії полягає у виборі засобів і методів, необхідних для досягнення зовнішньополітичних цілей держави. Вона покликана забезпечити розвиток міжнародних відносин у бажаному для країни руслі (збереження суспільного і державного устрою, цілісності кордонів, утвердження міжнародного авторитету держави тощо)” [17].

У свою чергу, В. Матвієнко зазнає: “Дипломатія – офіційна діяльність глав держав і урядів, відомств закордонних справ, дипломатичних представництв та інших органів зовнішніх відносин з реалізації цілей і завдань зовнішньої політики держави, а також захисту прав та інтересів держави, її установ і громадян за кордоном. Дипломатія є одним із найважливіших засобів здійснення зовнішньої політики держави. Більшість науковців розглядають дипломатію як науку міжнародних відносин і мистецтво ведення переговорів, що передбачає переговорний процес, підписання міжнародних угод для запобігання чи врегулювання міжнародних конфліктів, пошуки компромісів та взаємоприйняття рішень, вивчення основних тенденцій і перспектив розвитку регіону в глобальних міжнародних відносин з метою розширення та поглиблення міжнародного співробітництва тощо” [26].

Під час вивчення поняття “дипломатія” виникають питання: як поняття “дипломатія” розуміється в контексті двосторонніх відносин між Німеччиною та США. Як змінювалися дипломатичні відносини від часів незалежності США до сучасних умов? Які особливості має дипломатична співпраця двох країн в умовах глобалізації?

Л. Губерський дає таке визначення терміну “міжнародні відносини”: “Міжнародні відносини – специфічна форма суспільних відносин, що виникають у процесі взаємодії народів, держав, політичних суспільних і громадських сил, рухів, організацій та інших суб’єктів світового співтовариства та знаходять прояв у їхній зовнішньополітичній і міжнародній діяльності, міжнародно-політичних подіях, тенденціях, процесах, проблемах, ситуаціях тощо” [18].

К. Ващенко та В. Корнієнко дають таке визначення: “Міжнародні відносини – це сукупність політичних, економічних, соціальних, дипломатичних, правових, військових та гуманітарних зв’язків і відносин між різними суб’єктами світової політики. Однією з провідних тенденцій розвитку міжнародних політичних відносин в останнє десятиріччя стає глобалізація як складний та багатоплановий і різнорівневий процес” [12].

Під час вивчення поняття “міжнародні відносини” виникають питання: чи можна вважати міжнародні відносини як самостійна наукова дисципліна? Як трансформується роль міжнародних відносин в епоху глобалізації?

І. Дмитриченко розглядає нейтралітет, як: “Нейтралітет (латин. *neutralis* – нічийний) – особливий міжнародно-правовий статус держави, що визначає її ставлення до збройного конфлікту, війни. Дотримуючись нейтралітету, держава не бере участь у війні, не надає допомоги воюючим сторонам, а в мирний час відмовляється від участі у воєнних блоках. Воюючі сторони не можуть вести бойові дії на території нейтральної держави та вводити свої війська на таку територію, а у випадку введення остання зобов’язана їх роззброїти та інтернувати до кінця війни. Про свій нейтралітет держави заявляють на початку воєнних дій між іншими державами або в мирний час у разі наростання воєнної конфронтації. На відміну від воєнного нейтралітету, особливістю постійного нейтралітету є прийняття державою зобов’язання ніколи не брати участь у війні та утримуватися від політики, що може призвести до збройного конфлікту. Постійний нейтралітет може бути гарантований” [20].

У свою чергу, В. Денисов розглядає нейтралітет таким чином: “Нейтралітет (від лат. *neuter* – ні той, ні інший) у загальному значенні позначають позицію держави, що не перебуває у стані війни з воюючими сторонами і не бере участі у воєнних діях; у більш конкретному – особливий статус держави, що передбачає комплекс прав, обов’язків та привілеїв, визначених у міжнародному праві (нейтралітет мають поважати і воюючі сторони, і нейтральні держави). Виникнення та розвиток нейтралітету у

міжнародному праві є результатом тривалого історичного процесу, під час якого його зміст змінювався, віддзеркалюючи ставлення держав до використання сили у міжнародних відносинах. Зародження поняття «нейтралітет» пов'язане з двосторонніми договорами, згідно з якими жодна сторона договору не повинна надавати допомогу ворогам іншої сторони, якщо одна зі сторін бере участь у війні [19].

Під час вивчення поняття “нейтралітет” виникають питання: чи може країна зберігати нейтралітет, де більшість конфліктів є багатосторонніми? Як нейтралітет впливає на роль країни в світовому співтоваристві?

1.3. Соціально-економічний та політичний профіль країн

Федеративна Республіка Німеччина розташована в центрі Європи і оточена дев'ятьма сусідніми державами. Територія займає близько 357 000 км² і простягається від Північного і Балтійського морів на півночі до Альп на півдні. Німеччина має 83,5 мільйона жителів, що робить її найбільш густонаселеною державою в Європейському Союзі (ЄС). Трохи менше 21,2 мільйона жителів мають мігрантське походження, трохи менше 12,3 мільйона з них не мають німецького громадянства, а понад 8,9 мільйона мають німецьке громадянство. Державною та офіційною мовою є німецька. Німеччина приєдналася до Європейської хартії регіональних мов і мов меншин Ради Європи в 1998 році та застосовує цю угоду до данської, північно-фризької, сатерфризької, верхньолужицької, нижньолужицької, ромської мови німецьких сінті та ромів, а також регіональної нижньо німецької мови. Комплексні положення Мовної хартії мають на меті забезпечити збереження цих мов і підтримувати їх використання в приватній і державній сферах [53].

З 1990 року, після об'єднання ФРН та НДР, Федеративна Республіка Німеччина складається з 16 земель: Баден-Вюртемберг, Баварія, Берлін, Бранденбург, Бремен, Гамбург, Гессен, Мекленбург-Передня Померанія,

Нижня Саксонія, Північний Рейн-Вестфалія, Рейнланд-Пфальц, Саар, Саксонія, Саксонія-Ангальт, Шлезвіг-Гольштейн і Тюрингія [50].

Конституція Федеративної Республіки Німеччини, відома як Grundgesetz (Основний закон), була прийнята в 1949 році для зміцнення політичної системи, заснованої на свободі та демократії. У його преамбулі німецький народ закликався досягти шляхом вільного самовизначення єдність і свободу Німеччини. Це сталося в 1990 році. Після укладення 31 серпня 1990 року Договору про об'єднання (Einigungsvertrag), який встановлював умови приєднання Німецької Демократичної Республіки (НДР) до Федеративної Республіки, преамбула та заключна стаття Основного закону були переглянуті. Тепер текст конституції відображає той факт, що з приєднанням до НДР німці відновили свою єдність. З 3 жовтня 1990 року Основний закон є обов'язковим для всієї німецької нації. Основний закон визначає, що Федеративна Республіка Німеччина є демократичною і соціальною федеративною державою (ст. 20). Вся державна влада походить від народу. Воно здійснюється народом шляхом виборів і референдумів, а також окремими органами законодавчої, виконавчої та судової влади. Законодавча влада пов'язана конституційним ладом, виконавча і судова – законами і правосуддям. Це стосується як федерації, так і земель [52].

Здійснення урядових повноважень і виконання урядових функцій поділяється Основним законом (ст. 30) між Федерацією та землями. Якщо інше не передбачено або дозволено Основним законом, вони покладаються на землі. На федеральному рівні законодавчі функції в основному виконує Бундестаг Німеччини, а виконавчі функції в основному виконує Федеральний уряд. На рівні земель вони уповноважені відповідно парламентами та урядами земель. Функції судової влади здійснюються Федеральним конституційним судом (Bundesverfassungsgericht), іншими федеральними судами та судами земель (ст. 92 Основного закону). Зокрема, Федеральний конституційний суд приймає рішення щодо тлумачення Основного закону [52].

Станом на 31 грудня 2023 року Німеччина була поділена регіонально та адміністративно на 16 земель (включаючи три міста-землі), 19 адміністративних регіонів (Regierungsbezirke), 400 районів (Kreise), що включає 106 муніципалітетів зі статусом округу (kreisfreie Städte), 294 сільські округи (Landkreise) і 10 775 муніципалітети (Gemeinden). Міста-землі Берлін, Бремен (два муніципалітети) і Гамбург також вважаються місцевими органами влади, як і всі муніципалітети зі статусом району та населені пункти, що не належать до жодного муніципалітету. У деяких землях також є міжмуніципальні корпорації (Gemeindeverbände), які утворюються, якщо їхні учасники погоджуються об'єднати свої зусилля, при цьому кожна з них зберігає свої індивідуальні права.

Кількість осіб без німецького громадянства, які проживають у Німеччині, є ключовим фактором, що впливає на зміну структури населення. За даними Центрального реєстру іноземців (Ausländerzentralregister – AZR), у 2024 році в країні проживало 13,9 мільйона іноземних громадян. У кількісному вираженні турки становили найбільшу групу – 11,1 відсотка іноземного населення Німеччини. У 2023 році 36,8 відсотка осіб без громадянства Німеччини походили з країн-членів ЄС, з яких найбільше була представлена Польща – 6,6 відсотка всього іноземного населення. Після початку війни в Україні в лютому 2022 року різко зросла кількість людей, які звернулися за захистом. У 2023 році з України було 8,9 відсотка іноземного населення [54].

З моменту відновлення єдності Німеччини Федеративна Республіка Німеччина охоплює загалом близько 357 000 км². У 2023 році в Німеччині проживало 83,5 млн осіб. З щільністю населення 237 жителів на км² у 2023 році Німеччина є однією з найбільш густонаселених країн Європи. У географічному відношенні населення розміщене вкрай нерівномірно. Найбільш густонаселеними є міста-держави Берлін, Бремен і Гамбург. У Північному Рейні-Вестфалії, де міста та міста стикаються одне з одним без будь-яких чітких кордонів у промисловій зоні, що оточує річки Рейн і Рур, у

2023 році проживало понад 18,2 мільйона жителів із щільністю населення 533 людини на км². Інші агломерації включають область Рейн-Майн, промислову зону в районі Рейн-Неккар, комерційну зону навколо Штутгарта та райони навколо Бремена, Кельна, Дрездена, Гамбурга, Лейпцига, Мюнхена та Нюрнберга/Фюрта. Ці густонаселені регіони відрізняються від надзвичайно малонаселених територій, наприклад, на Північно-Німецькій рівнині, частинах Центральної височини, Бранденбурзьких маршах і в Мекленбурзі-Передній Померані.

У 2023 році трохи менше 31,5 мільйона осіб або 37,2 відсотка населення Німеччини проживало в містах або густонаселених районах (муніципалітети з населенням щонайменше 50 000 осіб і щільністю населення понад 500 жителів на км²). Близько 36,7 мільйонів людей проживали в напівміських районах або районах із середньою густотою населення (муніципалітети з чисельністю щонайменше 50 000 жителів і щільністю населення від 100 до 500 жителів на км²). Це відповідає 43,4% від загальної чисельності населення. Трохи менше 16,5 мільйонів людей проживали в муніципалітетах у сільській місцевості з щільністю населення менше 100 жителів на км². Це становило 19,5% від загальної кількості населення [54].

Німеччина, як і більшість західних індустріальних країн, має низьку народжуваність і відповідно малу кількість дітей. Вирішальний спад народжуваності відбувся між серединою шістдесятих і серединою сімдесятих років. Кількість народжених у Німеччині у 2023 році становила 692 989. Порівняно з 2022 роком кількість народжених зменшилася на 45 830.

Віковий розподіл населення Німеччини перебуває на стадії зміни з тривалим ефектом. Це пов'язано як зі зменшенням кількості дітей, так і зі збільшенням тривалості життя. Це призводить до падіння частки молодих людей одночасно зі збільшенням частки літніх людей. У 2023 році більше 15,9 мільйонів жителів були молодше 20 років. Це відповідає частці 18,8 відсотка. Частка жителів віком 60+ зросла з 20,0% у 1970 році до 29,9% у

2023 році. Їхня чисельність становила 25,3 мільйона, і в 2023 році вони перевищували чисельність молодших жителів [61, додаток А].

У 2023 році до Німеччини з-за кордону переїхали 1 932 509 осіб, покинули країну 1 269 545 осіб. Це призводить до надлишкового міграційного сальдо 662 964 осіб. Порівняно з попереднім роком, у якому статистика показала найвищий надлишок міграції з початку часового ряду, чиста міграція впала на 55 відсотків. Збільшення у 2022 році відбулося в основному через те, що багато людей, які шукають захисту, приїхали до Німеччини з України. Тим не менш, у 2023 році імміграція залишалася на високому рівні [додаток Б].

Німецька мова визначена законом як офіційна мова адміністрації та судочинства Федерації та земель. Два основних положення щодо федерального домену можна знайти в Законі про адміністративну процедуру (Verwaltungsverfahrensgesetz, Розділ 23) і Законі про суд (Gerichtsverfassungsgesetz, Розділ 184) [51]. Спеціальні положення існують у Саксонії та Бранденбурзі для використання відповідно верхньолужицької та нижньолужицької мов, а в Шлезвіг-Гольштейні – для використання нижньонімецької, фризької та датської мов. Немає відповідних законодавчих положень щодо мови навчання в галузі освіти. Німецька мова є звичайною мовою навчання і навчання в загальноосвітніх і професійно-технічних школах, а також у вищих навчальних закладах.

Основний закон (Grundgesetz) гарантує свободу переконань і совісті, а також свободу віросповідання, релігійного чи ідеологічного; гарантується безперешкодне відправлення віри (ст. 4). На цю гарантію можуть посилалися як окремі особи, так і об'єднання осіб; останні за певних умов іменуються релігійними громадами або релігійними товариствами. У Федеративній Республіці Німеччина немає державної церкви; Основний Закон гарантує права релігійних громад або релігійних товариств (ст. 140). Як релігійні громади, їхні відносини з державою були запозичені з положень Веймарської конституції 1919 року (ст. 136-139 і 141), які є частиною Основного закону, і

характеризуються принципом відділення церкви від держави. Якщо релігійні громади ще не були корпораціями згідно з публічним правом до 1919 року, вони можуть отримати цей статус за заявою, якщо вони пропонують гарантію сталості через їх статут і кількість своїх членів (ст. 137 параграф 5 № 2 Веймарської конституції) і дотримуються закону. Однак релігійні громади також можуть бути організовані відповідно до приватного права або обійтися без юридичної конституції. У деяких землях окремі головні організації ісламських громад вважаються релігійними громадами. Існують також релігійні громади поза спектром авраамічних релігій, які мають статус корпорації згідно з публічним правом, наприклад спільнота багаї в Німеччині [51].

У 2023 році Римо-католицька церква в Німеччині нараховувала 20,3 мільйона членів, а протестантська – 18,6 мільйона (трохи менше третини населення кожної). Євангельські вільні церкви та православні церкви, а також єврейські громади та їхні асоціації також представлені серед інших. У Федеративній Республіці проживає від 5,3 до 5,6 мільйонів мусульман міграційного походження, найбільша група з яких має турецьке походження [54].

Таблиця, опублікована на сайті Федерального статистичного відомства (Destatis), містить детальний аналіз розвитку валового внутрішнього продукту (ВВП) за 2023 і 2024 роки з розбивкою по кварталах. Таблиця представляє важливі економічні показники, які дозволяють оцінити загальну ситуацію та динаміку німецької економіки. Зокрема, надається інформація про зміну реального ВВП як порівняно з попереднім роком, так і з попереднім кварталом, що робить зрозумілими коротко- та довгострокові тенденції розвитку. Номінальний ВВП вимірюється в мільярдах євро без урахування інфляції, тоді як ВВП на душу населення являє собою середню економічну продуктивність на одного жителя країни. Важливим показником, який відображає зміну реального ВВП на одну зайняту особу і тим самим

оцінює ефективність використання праці в країні, є також продуктивність праці [49].

Таблиця 1.1

Валовий внутрішній продукт Німеччини

функція	одиниця	2024 рік	2023 рік				2024 рік			
			Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Валовий внутрішній продукт (ВВП)										
з урахуванням ціни	%	-0,2	0,6	-0,4	-0,7	-0,4	-0,8	0,1	0,1	-0,4
з поправкою на ціну, сезон і календар	%	-0,2	0,1	-0,2	0,2	-0,4	0,2	-0,3	0,1	-0,2
у відповідних цінах	мільярд євро	4305,3	1 034,1	1 024,1	1048,7	1078,6	1064,8	1060,8	1 078,2	1 101,4
на жителя	євро	50 819	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
на одного зайнятого (продуктивність праці)	%	-0,4	-0,4	-1,3	-1,4	-0,9	-1,1	-0,1	0,1	-0,4

Джерело: [49].

Згідно з таблицею, реальний ВВП Німеччини впав на 0,2% у першому кварталі 2024 року порівняно з попереднім кварталом, тоді як у другому кварталі було зафіксовано незначне зростання на 0,1%. Номінальний ВВП становив 1064,8 млрд євро в першому кварталі 2024 року і 1060,8 млрд євро в другому кварталі. ВВП на душу населення у згадані періоди становив 12 575 євро та 12 524 євро відповідно. Продуктивність праці в I кварталі 2024 року

впала на 1,1% і практично не змінилася у II кварталі (зростання на 0,1%). Ці показники важливі для розробки економічної політики, оскільки вказують на певний застій в економіці та необхідність стимулюючих заходів [49].

Соціально-економічний профіль Сполучених Штатів Америки, згідно з даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) за останній період (2023 рік), демонструє високий рівень економічного розвитку, що характеризується масштабними макроекономічними показниками, активною участю у міжнародній торгівлі та значною роллю у світових фінансових потоках.

Загальна чисельність населення США в 2023 році становила приблизно 343,5 мільйона чоловік. Площа країни становить близько 9 147 420 км², що робить її однією з найбільших країн світу. 4,13%, що свідчить про інфляційний тиск економіки країни в постпандемічний період. Зовнішньоторговельна активність США залишається високою, але асиметричною. 1,03 трлн доларів США, а імпорт - 748,2 млрд. доларів США, в результаті чого позитивне сальдо склало 278,4 млрд. доларів США.

Що стосується прямих іноземних інвестицій, то Сполучені Штати залишаються як великим одержувачем, так і активним експортером капіталу: приплив прямих іноземних інвестицій у 2023 році склав 310,9 млрд доларів США, а відтік – 404,3 млрд доларів США. Ці показники свідчать про високу інвестиційну привабливість американської економіки та її значне [57].

Первинний сектор економіки включає галузі, які використовують природні ресурси, такі як земля та вода. Він включає сільське господарство, скотарство, лісове господарство та рибальство, які часто об'єднують терміном «сільське господарство».

У США сільськогосподарські угіддя становлять 44,5 %, а ліси – 33,3 %. На кожного жителя країни припадає 0,5 га ріллі, 0,8 га постійних пасовищ, 0,008 га багаторічних насаджень (садів), 0,94 га лісу. В обробітку цих земель зайнято лише 0,7% робочої сили країни (приблизно 1,06 млн осіб), що робить

США провідними фермерами світу за продуктивністю праці в сільському господарстві.

У США вирощують культури, характерні для різних кліматичних поясів – помірного, субтропічного, тропічного. Тут розводять всілякі свійські тварини. У країні вирощують кукурудзу, пшеницю, сою, овочі, фрукти (особливо лимони, апельсини, яблука), бавовну, яловичину, свинину, птицю, молочні продукти, рибу, деревину та ін. Дієта середньостатистичного американця на 50% перевищує медичну норму споживання калорій, що є однією з причин високого рівня ожиріння - ним страждає 32% дорослого населення.

У 2014 році додана вартість на одного працівника в сільському господарстві США становила 69 500 доларів, що майже вдвічі більше, ніж 14 років тому. Середньорічні темпи зростання продуктивності праці в сільському господарстві становили 5,7 %, що втричі перевищувало темпи зростання ВВП країни.

Згідно з розрахунками на душу населення, у 2014 році додана вартість у сільському господарстві становила 513 доларів, виробництво продуктів харчування – 669 доларів, експорт продуктів харчування – 346 доларів, імпорт – 197 доларів на душу населення. 52% усіх вироблених продуктів харчування йде на експорт. Основним експортом є соєві боби (які приносять більший дохід, ніж експорт зброї), зерно, птиця, фрукти, бавовна, тютюн та інші сільськогосподарські продукти. Імпорт включає рибу, морепродукти та тропічні сільськогосподарські продукти, такі як кава, какао, чай, банани, мандарини, ананаси, манго тощо [22].

Вторинний сектор народного господарства охоплює галузі обробної і добувної промисловості, будівництва і ремесел. У США в 2014 р. частка вторинного сектора загалом становить 19,4% ВВП і 20,3% зайнятості, зокрема обробна промисловість дає 12% ВВП і 83% експорту товарів. Отже, на добувну промисловість, будівництво, транспорт і ремісничє виробництво доводиться 7,4% ВВП країни. Недивлячись на те, що у 2005-2015 рр. темпи

зростання обробної промисловості в США перевищували темпи зростання ВВП, її частка у ВВП скоротилася. Тобто основну масу приросту ВВП дає сфера послуг. За обсягом промислової продукції на душу населення (6056 дол./жит.) США випереджають країни з високим доходом. Частка США в обробній промисловості земної кулі становить 19,1% (перше місце), а групі високорозвинутих країн – 30%. За продуктивністю праці в промисловості (виробітку доданої вартості на одного працівника) США займають 4-е місце у світі: 167 тис. дол. у 2005 р. і 178 тис. дол. у 2013 р.

У вартісній структурі обробної промисловості у 2011 р. 42% виробництв дали три галузі – хімічна 16,3%, харчова 13,7% і автомобільна 11,5%. На четверте місце вийшло виробництво офісної техніки і комп'ютерів, за 6 років що збільшило свою частку – з 1,7% у 2005 р. до 9,1% у 2011 р. Очевидно, що при таких темпах зростання ця галузь скоро пересунеться на друге-третє місце. П'яте і шосте місця в структурі займають приладобудування (медичні, процесійні і оптичні прилади) і радіоелектроніка. Але дані про їх динаміку на сьогодні відсутні. Значне скорочення обсягів виробництва спостерігається у промисловості будівельних матеріалів (неметалеві мінерали), деревообробній, текстильній, швейній і поліграфічній [22].

Згідно зі статистикою, оприлюдненою 28 березня 2025 року Бюро економічного аналізу США, реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) зріс у 48 штатах і окрузі Колумбія в четвертому кварталі 2024 року, причому відсоткова зміна коливається від 5,1 відсотка в річному обчисленні в Арканзасі до 0,6 відсотка у Вермонті та не змінилася в Айдахо та Південній Дакоті. Поточний доларовий ВВП зріс у всіх 50 штатах і окрузі Колумбія. У 2024 році реальний або з поправкою на інфляцію ВВП також зріс у 48 штатах і окрузі Колумбія.

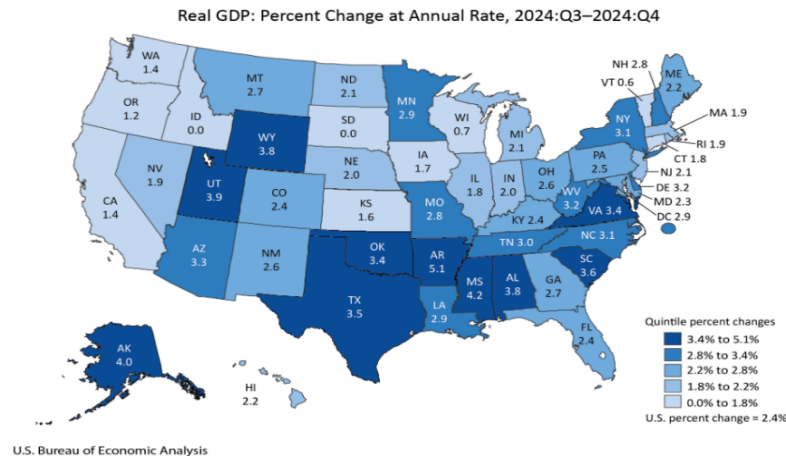

Рис. 1.1. Реальний валовий внутрішній продукт США, 2024 р. Джерело: [47].

Особистий дохід у поточних доларах зріс у всіх 50 штатах і окрузі Колумбія в четвертому кварталі 2024 року, причому відсоткова зміна коливалася від 6,1 відсотка в річному обчисленні в Делавері до 2,4 відсотка в Луїзіані. У 2024 році поточний доларовий дохід також зріс у всіх 50 штатах і окрузі Колумбія.

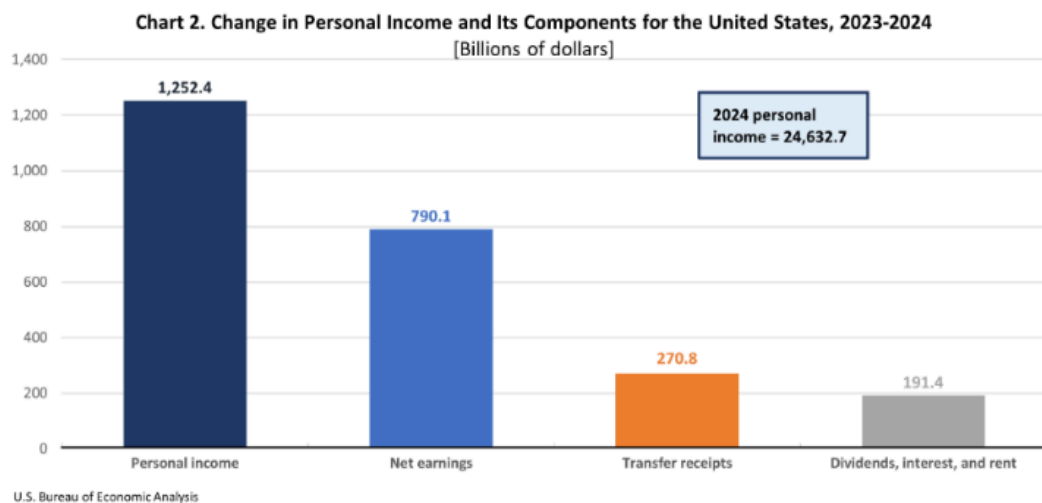

Рис. 1.2. Зміна особистого доходу в США, 2023-2024 рр. Джерело: [47].

Сільське господарство, лісове господарство, рибальство та мисливство, які зросли в 17 штатах, зробили провідний внесок у зростання в шести штатах, включаючи Арканзас, Міссісіпі та Алабаму, штати з першим, другим і п'ятим за величиною збільшенням реального ВВП відповідно. Видобуток корисних копалин, який зріс у 45 штатах, був основним фактором зростання в

п'яти штатах, включаючи Аляску, штат із третім за величиною збільшенням реального ВВП. Будівництво, яке зросло в 48 штатах і окрузі Колумбія, стало основним фактором зростання в Юті, четвертому за величиною штату, що розвивається [47].

Таким чином, соціально-економічний профіль США свідчить про стратегічну роль держави у глобальному масштабі та вказує на складну, але ефективну економічну модель, що поєднує інтенсивний внутрішній динамізм із потужною зовнішньоекономічною активністю.

1.4. Взаємини Німеччини та США у XIX – XX століттях

Після проголошення незалежності США від Великої Британії Сполучені Штати заснували перше консульство на території Німеччини в Гамбурзі в червні 1790 року, а друге консульство в Бремені в 1794 році, обидві на той час були незалежними державами Німеччини. Сполучені Штати встановили дипломатичні відносини з Королівством Пруссія в 1785 році [61], потім Німецькою імперією в 1871 році [62].

Американо-німецькі відносини були припинені в 1917 році під час Першої світової війни, і Сполучені Штати оголосили війну Німеччині. Відносини були відновлені в 1921 році, але знову були розірвані в 1941 році під час Другої світової війни, коли нацистська Німеччина оголосила війну Сполученим Штатам. Після війни Німеччина та її столиця Берлін були розділені на чотири зони, окуповані державами Антанти. У 1955 році Сполучені Штати встановили дипломатичні відносини із Західною Німеччиною, яка включала американську, британську та французьку зони. У 1974 році Сполучені Штати встановили дипломатичні відносини зі Східною Німеччиною, яка включала зону Радянського Союзу. Західна і Східна Німеччина об'єдналися в 1990 році [66].

До 20-го століття німецько-американські відносини були зосереджені головним чином на імміграції та торгівлі. Починаючи з 1871 року, коли об'єднана Німеччина стала домінуючою силою в європейській політиці, відносини зіткнулися з деякими тертями внаслідок військово-морського та економічного суперництва. Незначні інциденти, що сталися в Манільській затоці, Пекіні, Самоа та Венесуелі, зрештою переросли в підводну війну Німеччини проти торгових суден, що спричинило вступ Сполучених Штатів у Першу світову війну.

3 серпня 1914 року президент Вудро Вільсон проголосив нейтралітет США у Першій світовій війні, що дало змогу США за рахунок поставок товарів країнам-учасникам війни швидко наростити пром.-аграрний потенціал, стати світовим кредитором [41]. Ситуація різко змінилася 7 травня 1915 року, коли німецький підводний човен потопив британський океанський лайнер «*Лузітанія*» з 1198 людьми на борту, серед яких понад 100 американців.

Останні зусилля Вільсона, щоб уникнути залучення Сполучених Штатів у Першу світову війну, захоплені у промові, яку він виголосив перед Сенатом США 22 січня 1917 року. Ця промова, відома як промова «Мир без перемоги», звеличила країну бути терплячою, оскільки країни, які беруть участь у війні, наближалися до миру. Вільсон заявив: «Це повинен бути мир без перемоги. Про це говорити не приємно. Я благаю, щоб мені дозволили поставити на нього своє власне тлумачення і щоб можна було зрозуміти, що жодного іншого тлумачення не було в моїй думці. Я прагну лише зіткнутися з реаліями і зіткнутися з ними без м'яких приховань. Перемога означала б мир, змушений програв, умови переможця, накладені на переможених. Це було б прийнято в приниженні, під примусом, при нестерпній жертві, і залишило б жало, обурення, гірку пам'ять, на якій умови миру спочивали б, не постійно, а лише як на пливуні. Тривати може тільки мир між рівними, тільки мир, самим принципом якого є рівність і спільна участь у спільній вигоді» [31].

Коли 31 січня 1917 року Німеччина оголосила про політику необмеженої підводної війни, Сполучені Штати розірвали дипломатичні відносини з Німеччиною. Після затоплення п'яти американських суден Вільсон офіційно оголосив війну 6 квітня 1917 року. Війна унікальним чином вплинула на життя німецько-американців. Навчання німецькою мовою припинилося в більшості штатів; припинили своє існування сотні німецькомовних видань. Більше не звучала німецька музика, багато вулиць, будівель і навіть міст були перейменовані. Квашена капуста стала «капустою свободи», а гамбургери перетворилися на «стейки Солсбері» [34].

Президент В. Вільсон представив свої Чотирнадцять пунктів у січні 1918 року як основу для справедливого миру. Він закликав до відмови від таємних міжнародних угод, гарантії свободи морів, усунення тарифних бар'єрів між націями, скорочення національних озброєнь, регулювання колоніальних претензій з урахуванням інтересів постраждалих жителів, самоврядування та безперешкодний економічний розвиток для європейських національностей. Чотирнадцятий пункт передбачав утворення асоціації націй [14].

Коли восени 1918 року німецькі війська були розбиті, німецький уряд звернувся до В. Вільсона з проханням вести переговори на основі Чотирнадцяти пунктів. Президент поспілкувався з союзниками, які погодилися на німецьку пропозицію, але лише з деякими компромісами. 11 листопада 1918 року було укладено перемир'я [25].

Зрештою, Версальський договір, який офіційно уклав Першу світову війну, мало нагадував оригінальні чотирнадцять пунктів В. Вільсона. Японія, Франція та Великобританія вирізали колоніальні володіння Німеччини в Африці та Азії, а Франція отримала частину спірної території з Німеччиною. В результаті "положення про вину війни" Німеччина була змушена виплатити репарації на суму понад 33 мільярди доларів. Що стосується більшовицької Росії, В. Вільсон погодився відправити американські війська до північного регіону, однак це лише зміцнило підтримку більшовиків. Єдиним пунктом, який В. Вільсон зміг зберегти, стала Ліга Націй. За договором, країни-члени

повинні були захищати один одного від військових загроз, і жодна з них не могла застосовувати військову міць проти слабших.

Найбільша боротьба В. Вільсона була з Сенатом, де більшість республіканців виступили проти договору через пункти, що стосуються створення Ліги Націй. Деякі республіканці виступали проти договору на всіх підставах, тоді як інші підтримали договір за умови внесення правок до Статті 10. В. Вільсон прагнув залучити громадську підтримку через розмовні екскурсії, проте після інсульту у вересні 1919 р. його здоров'я погіршилося, і він залишив свою дружину Едіт Вільсон на посаді де-факто президента на термін близько шести місяців.

Конгрес відхилив договір, коли він був внесений з поправками в березні 1920 року, не набравши необхідної кількості голосів для ратифікації. В результаті США так і не стали офіційним підписантом Версальського договору. Також країна не приєдналася до Ліги Націй, що зруйнувало міжнародний авторитет і значення організації. В результаті відмови від договору Сполучені Штати технічно залишалися в стані війни з Німеччиною до 21 липня 1921 року, коли вона офіційно підійшла до завершення спокійним прийняттям Конгресом резолюції Нокса-Портера [31].

У 1924 році американський банкір Чарльз Дауес представив “План Дауеса”, який був розроблений, щоб допомогти Німеччині виплатити репараційний борг за часи Першої світової війни. Він полегшив графік платежів Німеччини та передбачив міжнародний кредит. У 1929 році план Дауеса було замінено планом Юнга, який змінив певне врегулювання, яке вимірювало точний обсяг зобов'язань Німеччини та суттєво зменшувало виплати.

Обвал фондового ринку 1929 року ознаменував кінець епохи процвітання та призвів до найгіршої депресії в історії Америки. Німецька економіка також похитнулася. Німеччина зіткнулася з серйозними економічними труднощами, високим рівнем безробіття та стрімкою інфляцією. Дні Веймарської республіки добігали кінця [34].

У 1930-х рр. система міжнародних відносин, яка діяла у рамках Версальсько Вашингтонських угод, а також Ліга націй перетворилися на просту формальність. Прихід до влади ультраправих сил в Німеччині та Італії, мілітаризація Японії, зростаючі імперські апетити цих держав та їх агресія проти інших країн – усі ці події засвідчували, що міжнародні домовленості вже втратили будь-яку силу і було очевидно, що світ швидкими темпами рухався до широкомасштабного військового конфлікту.

Очільники, політики і громадськість у США теж чудово розуміли, що ситуація стає критичною і їх головним завданням було не дати втягнути Сполучені Штати у війну. Проте, існували різні думки щодо способів убезпечення США від участі у новій війні. Хоча у американських політичних колах переважали ізоляціоністські настрої, Президент Франклін Рузвельт вважав доцільним брати активну участь у міжнародній політиці. Зокрема у 1933 р. він запропонував Конгресу закон, який надавав би Президенту право консультуватися з іншими націями для тиску на агресорів у міжнародних конфліктах. Закон було заблоковано через сильні ізоляціоністські настрої у Конгресі [29].

31 серпня 1935 року Конгрес прийняв перший Акт про нейтралітет, який забороняв експорт «зброї, боєприпасів і військових знарядь» зі Сполучених Штатів іноземним державам, які перебувають у стані війни, і вимагав від виробників зброї в Сполучених Штатах подавати заявку на експортну ліцензію. Американським громадянам, які подорожують у зони бойових дій, також повідомили, що вони роблять це на свій страх і ризик. Президент Франклін Д. Рузвельт спочатку виступав проти закону, але поступився перед обличчям сильної думки Конгресу та громадськості. 29 лютого 1936 року Конгрес продовжив дію Акту до травня 1937 року та заборонив американцям надавати будь-які позики воюючим державам [5].

Початок громадянської війни в Іспанії в 1936 році та зростання фашизму в Європі посилили підтримку розширення та розширення Акту про нейтралітет 1937 року. Відповідно до цього закону, громадянам США було

заборонено подорожувати на кораблях воюючих сторін, а американським торговим суднам було заборонено транспортувати зброю воюючим сторонам, навіть якщо цю зброю було вироблено за межами Сполучених Штатів. Закон надав президенту повноваження забороняти всім кораблям воюючих сторін доступ до вод США та поширювати експортне ембарго на будь-які додаткові «статті чи матеріали». Нарешті, громадянські війни також підпадають під положення Закону. Закон про нейтралітет 1937 року містив компромісне положення для Д. Рузвельта «готівка і перевезення», яке дозволяло воюючим державам купувати в США товари (крім зброї) за умови негайної оплати та транспортування власними судами. Це дало змогу допомогти Великій Британії та Франції, які мали необхідні ресурси, і стало інструментом Д. Рузвельта для підтримки союзників у боротьбі з державами Осі. Положення діяло обмежений термін – два роки.

Після окупації Німеччиною Чехословаччини в березні 1939 року Рузвельт зазнав принизливої поразки, коли Конгрес відхилив його спробу відновити «готівку і перевезення» та розширити її, щоб включити продаж зброї. Після запеклих дебатів у Конгресі в листопаді 1939 року було прийнято остаточний Акт про нейтралітет. Цей закон скасував ембарго на постачання зброї та ввів усю торгівлю з воюючими країнами за принципом «готівка й перенесення». Заборона на позики залишалась в силі, а американським кораблям було заборонено перевозити товари в порти воюючих сторін. У жовтні 1941 року, після того як Сполучені Штати взяли на себе зобов'язання допомагати союзникам через ленд-ліз, Рузвельт поступово намагався скасувати певні частини Акту. 17 жовтня 1941 року Палата представників значною мірою скасувала розділ VI, який забороняв озброювати торговельні судна США. Після серії нападів підводних човнів на ВМС США та торговельні судна, Сенат ухвалив ще один законопроект у листопаді, який також скасував законодавство, що забороняє американським кораблям заходити в порти чи «зони бойових дій» воюючих сторін.

Загалом Акти про нейтралітет являли собою компроміс, за допомогою якого уряд Сполучених Штатів погоджувався з ізоляціоністськими настроями американської громадськості, але все ще зберіг певну здатність взаємодіяти зі світом. Зрештою, умови Актів про нейтралітет стали неактуальними, коли Сполучені Штати приєдналися до союзників у боротьбі проти нацистської Німеччини та Японії в грудні 1941 року [58].

Нейтралітет був офіційною реакцією Америки на початок війни в Європі в 1939 році. Законодавство, прийняте з 1935 по 1937 роки, забороняло торгівлю або кредитування будь-якої з воюючих країн. З падінням Франції та повітряною війною проти Британії в 1940 році посилювалися дебати між тими, хто виступав за приєднання до війни, та ізоляціоністами. Сполучені Штати приєдналися до Ради взаємної оборони Канади та приєдналися до латиноамериканських республік у поширенні колективного захисту на країни Західної півкулі. Конгрес проголосував за величезні суми для переозброєння і на початку 1941 року схвалив програму ленд-лізу, яка дозволяла президенту Рузвельту передавати зброю та обладнання будь-якій країні (зокрема Великобританії, Радянському Союзу та Китаю), яка вважалася життєво важливою для оборони Сполучених Штатів. До 1941 року між Сполученими Штатами та Німеччиною в Атлантиці точилася неоголошена війна — військові кораблі США захищали конвої постачання від атак німецьких підводних човнів [35].

7 грудня 1941 року японці розбомбили Тихоокеанський флот США в Перл-Харборі на Гавайях. 8 грудня Конгрес оголосив Японії стан війни; через три дні її союзники Німеччина та Італія оголосили війну Сполученим Штатам. Західні союзники вирішили, що їхні основні військові зусилля мають бути зосереджені в Європі. Однак через сильні сухопутні сили Німеччини Велика Британія та Сполучені Штати відклали атаку через Ла-Манш до червня 1944 року. У день D, 6 червня 1944 року, війська союзників висадилися в Нормандії. 25 серпня Париж був звільнений. До

лютого і березня 1945 року війська просунулися в Німеччину, і 7 травня Німеччина капітулювала.

Наприкінці війни було створено чотири зони окупації, які були під контролем Сполучених Штатів, Великої Британії, Франції та Радянського Союзу. Розбіжності щодо спільного управління цими зонами та політичного та економічного управління Німеччиною були головними причинами холодної війни. Радянський Союз контролював Східну Європу. Радянська зона в Німеччині пізніше стала Німецькою Демократичною Республікою.

Окупаційна політика США характеризувалася програмами ліквідації всіх слідів нацистського впливу, впровадження демократичних інститутів і забезпечення того, щоб німецька промисловість використовувалася лише в мирних цілях. Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі висунув звинувачення 24 колишнім нацистським лідерам у вчиненні військових злочинів і різним групам у злочинних діях [36].

У період відразу після Другої світової війни Європа залишалася спустошеною війною і, таким чином, сприйнятливою до експлуатації з боку внутрішньої та зовнішньої комуністичної загрози. У своїй промові 5 червня 1947 року перед випускниками Гарвардського університету держсекретар Джордж С. Маршалл закликав до комплексної програми перебудови Європи. Охоплений страхом перед комуністичною експансією та швидким занепадом європейської економіки взимку 1946–1947 рр. Конгрес прийняв Закон про економічне співробітництво в березні 1948 р. і схвалив фінансування, яке зрештою зросте до понад 12 мільярдів доларів на відбудову Західної Європи.

План Маршалла спричинив відродження європейської індустріалізації та залучив значні інвестиції в регіон. Це також стало стимулом для економіки США через створення ринків для американських товарів. Хоча участь Радянського Союзу та східноєвропейських країн була початковою можливістю, стурбованість Радянського Союзу потенційним економічним домінуванням США над його східноєвропейськими сателітами та небажання Сталіна відкрити своє таємне товариство для західних прирекли цю ідею.

Крім того, малоімовірно, що Конгрес США був би готовий фінансувати план так щедро, як це було, якби допомога надходила також комуністичним країнам радянського блоку [62].

У червні 1948 року радянські війська блокували Західний Берлін. Завдяки своєму контролю над навколишньою місцевістю радянські війська припинили весь рух транспорту в місто, перекривши їжу та постачання. Сполучені Штати та Велика Британія піднялися в небо та почали доставляти провізію для 2,2 мільйона жителів Західного Берліна, зусилля, яке тривало 322 дні. Опівночі 12 травня 1949 року Радянська влада капітулювала і знову відкрила наземні та водні шляхи до Берліна. Західні держави відповіли масовою повітряною переправою продовольства та палива (тепер відома як Берлінська повітряна переправа), поки Радянський Союз не зняв блокаду в травні 1949 року.

У травні 1949 року була створена Федеративна Республіка Німеччина. Бонн був обраний тимчасовою столицею, а колишні військові губернатори стали верховними комісарами. Новий уряд Німеччини на чолі з канцлером Конрадом Аденауером погодився зробити військовий внесок у оборонні зусилля Заходу. Нова німецька держава отримала більш повний суверенітет у 1955 році, коли вона приєдналася до Організації Північноатлантичного договору (НАТО). У той час верховні комісари стали послами. Однак західні держави залишили за собою права чотирьох держав вести переговори з усіх питань, що стосуються Берліна та Німеччини в цілому [36].

Політика США в післявоєнній Німеччині була зосереджена на двох окремих питаннях – захисті особистих свобод і конституційних гарантіях як основі демократичного політичного порядку та стримуванні незалежної зовнішньої політики Західної Німеччини через міжнародні організації та договори. Становлення, переозброєння та економічна реконструкція Федеративної Республіки Німеччина здійснювалася в рамках таких міжнародних організацій, як НАТО, Західноєвропейський союз (ЗЄС), Європейське об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), Європейське економічне

співтовариство (ЄЕС). У 1950-х роках велика кількість американських військ була розміщена в Європі. Інтеграційні трансатлантичні інститути, як військові, так і політичні та економічні, пов'язали Федеративну Республіку Німеччина із Заходом і заклали основу для узгоджених зусиль стримування проти Сходу.

Політика стримування та стратегії стримування, характерні для післявоєнного періоду, були поставлені під сумнів у наступні десятиліття. Військово-стратегічні, політичні, економічні та монетарні інтереси Німеччини та США іноді розходилися, хоча ніколи не суперечили.

У 1950-х і 1960-х роках багато німців вважали, що розділ Німеччини розглядається як на Заході, так і на Сході як елемент стабільності в Європі. Вважалося, що неконфронтаційна відповідь США на будівництво Берлінської стіни в 1961 році показала, що Сполучені Штати не були справді зацікавлені в об'єднанні Німеччини. Візит Джона Ф. Кеннеді до Берліна підкреслив його тур кількома європейськими країнами в червні 1963 року. У своїй промові в Шенебергер Ратуші 26 червня Кеннеді заявив про свою особливу прихильність до Західного Берліна, завершивши свої зауваження такими словами: «Усі вільні люди, де б вони не жили, є громадянами Берліна, і тому, як вільна людина, я пишаюся словами «Я-берлінець» [37].

Політика розрядки в 1970-х роках задовольнила деякі аспекти американської та російської політики безпеки та бажання Бонна розвинути більш широкі можливості для особистих контактів між Федеративною Республікою та Німецькою Демократичною Республікою. У той же час, починаючи з 1960-х і продовжуючи до 1980-х років, широкий спектр проблем безпеки обертався навколо нарощування балістичних і ядерних ракет і обсягу ядерних зобов'язань США перед Західною Європою.

В'єтнамська війна також напружила відносини між США та Німеччиною. Деякі німецькі студенти дійсно брали участь в антивоєнних акціях, протестуючи проти американської військової присутності у В'єтнамі, так само, як і багато молодих американців, які також виступали проти війни.

Антивоєнні демонстрації, які іноді збирали 100 000 протестувальників, потрапили в заголовки газет. Обговорення інших аспектів американської зовнішньої та внутрішньої політики, з особливим наголосом на рух за громадянські права, також сигналізували про початок більш складних відносин між США та Німеччиною.

У середині 1960-х років Західна Німеччина була в розпалі свого «економічного дива». У 1960-х роках виникли хронічні суперечки щодо монетарної політики, які частково впливали з протилежних поглядів на те, що таке відповідальна монетарна політика. D-Mark стала «відповідною валютою» долара. Валюти рідко зростали чи падали разом – сильний долар відповідав слабкій німецькій марці, і навпаки. Питання, пов'язані з торгівлею, стали проблемними лише в останні 1980-ті роки, коли виникли суперечки між Європейським Співтовариством і Сполученими Штатами під час Уругвайського раунду Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) [37].

Падіння Берлінської стіни та розпад Радянського Союзу призвели до валютного та політичного союзу в рамках Основного закону Федеративної Республіки. Загальнонімецькі вибори відбулися в грудні 1990 року.

Переговори, які супроводжували процес возз'єднання – внутрішні між Федеративною Республікою та Німецькою Демократичною Республікою та зовнішні з чотирма післявоєнними окупаційними державами – були заплутаними та складними. Угоди з питань безпеки, зокрема ролі нової Німеччини в НАТО, були вирішальними як для Сполучених Штатів, так і для Росії. Для Сполучених Штатів подальше членство Німеччини в НАТО стало незамінним трансатлантичним сполучником, який забезпечив інституційну присутність у Європі. Через 50 років у липні 1994 року остання військова бригада США покинула Берлін [38].

Дев'яності роки характеризуються, з одного боку, річницями історичних подій, а з іншого – новими викликами, що знаменують початок нового тисячоліття. У 1995 році відзначали ювілей закінчення Другої світової війни. У 1996 році відзначалося 50-річчя Плану Маршалла та відомої промови

держсекретаря Д. Ф. Бірнса в Штутгарті. Було відзначено й інші ювілеї, такі як Берлінський повітряний транспорт, запровадження D-Mark, знаменита промова Державного секретаря Джорджа К. Маршалла, заснування Федеративної Республіки Німеччина та підписання Основного закону.

У дев'яності роки закінчилася епоха холодної війни. Зміна політичної ситуації в Німеччині та в країнах Центральної та Східної Європи поставила німецько-американські відносини в новий контекст, який включає Європу, об'єднану миром і демократією. Важливими кроками, зробленими для реалізації цього бачення, є інтеграція країн Центральної та Східної Європи до НАТО, Європейського Союзу та ОБСЄ.

Багато викликів, які постають перед Сполученими Штатами та Німеччиною, схожі. Виклики у сфері внутрішньої політики включають реформу соціального забезпечення, реформу освіти та імміграційну політику. Глобалізація, Інтернет, лібералізація телекомунікаційного ринку, космічні дослідження, вища освіта представляють економічні та технічні виклики, з якими стикаються обидві країни. Цей широкий спектр викликів збільшує можливості для інтенсивної співпраці [39].

У ході роботи було здійснено комплексний аналіз теоретико-методологічних засад дослідження німецько-американських відносин. Взаємини між Німеччиною та США є постійним об'єктом в наукових колах та мають багатогранний характер, який включає періоди конфронтації та партнерства. Також проаналізовано соціально-економічний та політичний профіль країн. Виявлено, що обидві країни є провідними світовими акторами з розвиненими політичними системами, потужною економікою, високим рівнем інвестицій та участю у міжнародних організаціях.

Історичний аналіз німецько-американських відносин у XIX-XX століттях показав їхню складну взаємодію – від воєнного протистояння в обох світових війнах до стратегічного партнерства в період Холодної війни. Перший розділ дозволив закласти необхідне теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу

сучасного стану німецько-американських відносин, оцінки їхньої ефективності та перспектив розвитку в умовах глобальних викликів.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН МІЖ НІМЕЧЧИНОЮ ТА США

2.1. Економічні та політичні зв'язки та торговельне партнерство

Сполучені Штати залишаються найважливішим партнером для Німеччини та Європи як у політичному, так і в економічному плані. Тому зміцнення та забезпечення стійкості трансатлантичних торговельних відносин є життєво важливим для інтересів Європи. Незалежно від результату майбутніх президентських виборів у США, європейські політики повинні зосередитися на тому, щоб зробити ці відносини стійкими у довгостроковій перспективі.

Ключовою передумовою підвищення привабливості ЄС як торговельного партнера є ефективний та інтегрований єдиний ринок ЄС. Чим більш комплексним та згуртованим він стає, тим привабливим є ЄС для Сполучених Штатів як торговельний партнер і тим більший вплив ЄС має у геоекономічній конкуренції. З цієї причини подальше поглиблення єдиного ринку є вирішальним для майбутнього трансатлантичних економічних відносин [46].

У 1985 році торгівля між США та Німеччиною почала поступово зростати. Сполучені Штати експортували до Німеччини товарів на суму близько 13 мільярдів доларів, а імпорт з Німеччини становив 21 мільярд доларів. У результаті торговий дефіцит США становив 8 млрд дол. Хоча ці цифри є відносно низькими порівняно з наступними роками, вони вже вказують на тенденцію до зростання дефіциту, який залишатиметься важливою характеристикою цієї торгової пари протягом наступних десятиліть [62].

Таблиця 2.1

Товарна торгівля США з Німеччиною

місяць	Експорт	Імпорт	Баланс
Січень 1985 року	792,6	1836,8	-1044,2
Лютий 1985 року	777,8	1426,5	-648,7
Березень 1985 року	923,1	1774,6	-851,5
Квітень 1985 року	758,7	1690,0	-931,3
Травень 1985 року	767,5	1656,4	-888,9
Червень 1985 року	743,2	1680,6	-937,4
Липень 1985 року	638,1	1480,1	-842,0
Серпень 1985 року	692,5	1488,4	-795,9
Вересень 1985 року	651,4	1807,5	-1 156,1
Жовтень 1985 року	834,4	1511,9	-677,5
Листопад 1985 року	790,8	1851,3	-1060,5
Грудень 1985 року	680,1	2 035,1	-1355,0
РАЗОМ 1985р	9 050,2	20 239,2	-11 189,0

Джерело: [62].

Протягом 1986-1989 рр. обсяг торгових відносин між США і Німеччиною неухильно зростав. Так, у 1986 р. експорт США до Німеччини зріс до 14,5 млрд. дол., а імпорт із Німеччини – 23 млрд. дол., що також відображало зростання товарообігу. Від'ємне сальдо 1985 р. зберігалося і в наступні роки: у 1987 р. воно становило 8 млрд дол., у 1988 і 1989 рр. – 8,5 млрд дол. Це підтверджує наявність дефіциту торгового балансу США з Німеччиною, який став стабільною тенденцією.

У 1990 році експорт США до Німеччини зріс до 18,2 мільярдів доларів, але імпорт з Німеччини також продовжував збільшуватися, досягнувши 29 мільярдів доларів. Таким чином дефіцит торгового балансу США ще більше зріс до -10,8 млрд доларів. У 1991 році дефіцит досяг свого піку в 13,7 мільярдів доларів, що свідчить про подальше погіршення торговельного балансу. У той же час експорт США до Німеччини поступово збільшувався, але це збільшення не компенсувало значного збільшення імпорту з Німеччини.

Протягом 1994-1996 рр. товарообіг між США та Німеччиною продовжував зростати. У 1994 році експорт США до Німеччини становив 19,3 мільярда доларів, тоді як імпорт із Німеччини досяг 36,6 мільярда доларів. У 1995 р. експорт скоротився до 19 млрд. дол., але імпорт з Німеччини зріс до 39,5 млрд. дол. У 1996 р. ця тенденція збереглася: експорт склав 19,4 млрд. дол., імпорт з Німеччини – 41 млрд. дол. Протягом цього періоду торговельний дефіцит США ще більше погіршився, досягнувши 21,6 мільярдів доларів у 1996 році.

З 1997 по 2000 рік дефіцит торгівлі США з Німеччиною продовжував зростати, що свідчить про значну залежність США від імпорту з Німеччини. У 1997 р. експорт США склав 20 млрд. дол., а імпорт з Німеччини – 44 млрд. дол. Дефіцит склав – 24 мільярди доларів. У 1998 р. експорт зріс до 22,3 млрд. дол., а імпорт досяг 46,7 млрд. дол., що призвело до дефіциту – 24,4 млрд. дол. У 1999 р. експорт зріс до 25,4 млрд. дол., але імпорт з Німеччини

збільшився до 50,1 млрд. дол., що призвело до ще більшого дефіциту – 24,7 млрд. дол. Останній рік аналізованого періоду, 2000 р., ознаменувався найвищими значеннями товарообігу: експорт США склав 29,4 млрд. дол., імпорт – 58,5 млрд. дол. Це призвело до максимального дефіциту -29,1 мільярда доларів [62].

Торгівля між Сполученими Штатами та Німеччиною між 1985 і 2000 роками відзначається значним зростанням як експорту, так і імпорту, але торговельна ситуація залишалася вкрай поганою для Сполучених Штатів. Тоді як експорт США до Німеччини зріс, імпорт з Німеччини перевищив ці темпи зростання, що призвело до поступового погіршення торгового балансу США. У цей період Німеччина була важливим постачальником товарів на американський ринок, особливо в таких секторах, як автомобільна промисловість і машинобудування. З іншого боку, Сполучені Штати продовжували експорт до Німеччини, але цей експорт не міг повністю компенсувати надлишки імпорту.

Починаючи з 2012 року річна торгівля товарами між ними становила приблизно 170 мільярдів доларів США, що зробило Німеччину п'ятим за величиною торговим партнером США на той час (після Канади, Китаю, Мексики та Японії). Хоча в 2017 році Китай випередив США як найбільшого торговельного партнера Німеччини, США залишаються головним зовнішнім ринком Німеччини, отримуючи 8,4% усього німецького експорту [62].

З точки зору структури, у 2017 році транспортні товари становили 30% німецького експорту до США. Автомобілі та автозапчастини несуть першу відповідальність за це завдяки високим показникам у США преміальних німецьких автомобільних брендів, таких як BMW та Mercedes-Benz. На автомобілі німецьких брендів припадало 8% від загального обсягу продажів автомобілів у США у 2017 році, але лише близько 37% цих автомобілів походять з Німеччини. Більшість проданих одиниць були виготовлені на великих заводах у США чи сусідній Мексиці.

Тим часом машини становлять додаткові 28% німецького експорту до США, цифра, яка свідчить про високу ефективність німецьких малих і середніх підприємств. Ці відомі фірми Mittelstand складають 99% німецьких компаній і виробляють високоякісні проміжні та виробничі деталі, які, навіть якщо вони дорожчі за конкуруючі варіанти, користуються попитом у всьому світі.

Що стосується експорту США до Німеччини, розподіл портфеля дещо подібний: машини, хімічні продукти та транспортні товари становили 64% німецького імпорту зі США в 2017 році. (Ці три сектори становили 75% імпорту США з Німеччини того року) [57].

У 2019 році двостороння торгівля товарами та послугами склала майже 260 мільярдів доларів, при цьому експорт США становив 96,7 мільярда доларів, а імпорт – 162,9 мільярда доларів. У 2019 році весь дефіцит торгового балансу в розмірі 66,2 мільярда доларів припадає на товари. Двостороння торгівля послугами (71,6 мільярда доларів США у 2019 році) приблизно збалансована з профіцитом США у розмірі 1,7 мільярда доларів США (зменшення порівняно з профіцитом у 3 мільярди доларів США у 2018 році). Основними категоріями експорту товарів із США до Німеччини в 2019 році були літаки та запчастини (10,1 млрд доларів), транспортні засоби (7 млрд доларів), фармацевтичні препарати (5 млрд), медичне обладнання (2,7 млрд доларів) і промислове обладнання (2,2 млрд доларів), оптичні та медичні інструменти (6,7 млрд доларів) та електричні машини (5,5 млрд доларів). Основними категоріями німецького експорту до Сполучених Штатів у 2019 році були транспортні засоби (17,9 млрд доларів), фармацевтичні товари (17,6 млрд доларів), промислове обладнання (6,8 млрд доларів), медичне обладнання (5,8 млрд доларів), а також повернені товари та реімпорт (5,6 млрд доларів). Значна частина американського імпорту з Німеччини є інвестиційними товарами, такими як капітальне обладнання, що забезпечує виробництво та експорт у США. Німецькі інвестиції в Сполучені Штати в основному зосереджені на виробництві, оптовій торгівлі, а також на фінансах

і страхуванні. Загалом у американських філіях німецьких фірм працює понад 861 000 американських працівників.

У той час як американці інвестували в Німеччину понад 148 мільярдів доларів ППІ, німці інвестували в Сполучені Штати 522 мільярди доларів США – 29 відсотків усіх ППІ з ЄС. Американо-німецький Договір про дружбу, торгівлю та мореплавання надає американським інвесторам національний режим і забезпечує вільний рух капіталу між Сполученими Штатами та Німеччиною. Оподаткування американських фірм у Німеччині регулюється протоколом про уникнення подвійного оподаткування [62].

У 2023 році США знову стали найбільшим покупцем німецьких товарів і послуг із загальним обсягом понад 220 мільярдів євро. Це становить 11% від загального експорту Німеччини. Водночас імпорт зі США склав приблизно 132 мільярди євро, що робить Сполучені Штати одним із найважливіших постачальників Німеччини (7% від загального імпорту, третє місце серед постачальників).

Загальний обсяг торгівлі між двома країнами у 2023 році сягнув 351 мільярда євро, що робить США безперечним лідером серед торговельних партнерів Німеччини. Це також забезпечило найбільший двосторонній торговельний профіцит Німеччини у світі. Для порівняння, навіть торговельний дефіцит Німеччини з Китаєм, який є найбільшим джерелом дефіциту, був значно меншим – приблизно 34 мільярди євро (0,9% ВВП Німеччини) [46].

З економічної точки зору, двосторонні торговельні профіцити або дефіцити не є однозначно позитивними чи негативними явищами. Однак значний профіцит Німеччини у торгівлі зі США може стати проблемою, оскільки Дональд Трамп та його оточення розглядають торговельний дефіцит США як ознаку несправедливих торговельних практик. Однією з головних цілей торговельної політики Трампа є балансування зовнішньої торгівлі США.

Німеччина посідає четверте місце серед країн, з якими США мають найбільші торговельні дефіцити, поступаючись лише Китаю, Мексиці та В'єтнаму.

Рис. 2.1. Міжнародна торгівля між Німеччиною та країнами-партнерами, 2023 р. Джерело: [46].

Значний профіцит Німеччини у торгівлі зі США останніми роками значною мірою був зумовлений зростанням експорту німецьких товарів. Після короткочасного спаду під час Великої рецесії 2008-2009 років, експорт німецьких товарів до США зростав значно швидше, ніж загальний ВВП Німеччини та імпорт товарів зі США.

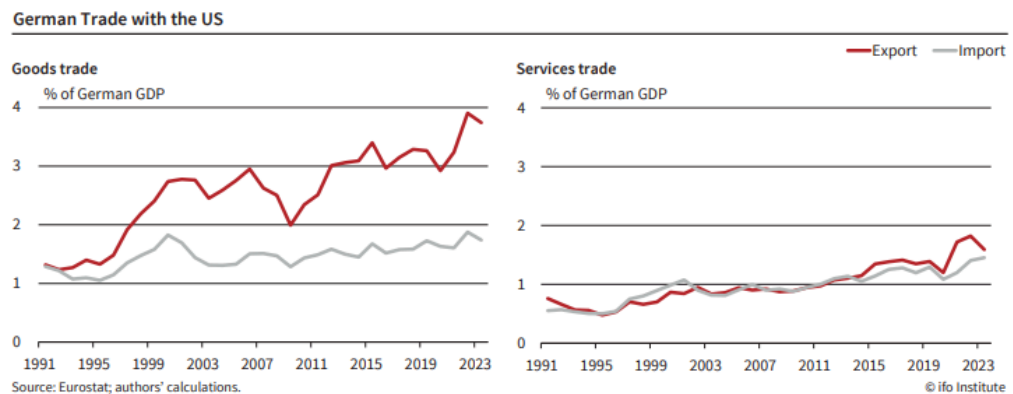

Рис. 2.2. Торгівля між Німеччиною та США. Джерело: [46].

У 2023 році експорт німецьких товарів до США був удвічі більшим за обсяг імпорту товарів із США, що забезпечило понад 90% загального профіциту торгівлі Німеччини зі США. Водночас експорт німецьких послуг до США також зростав відносно ВВП Німеччини. Однак імпорт послуг зі США зростав приблизно тими ж темпами, тому баланс торгівлі послугами залишається майже збалансованим [46].

Торгівля товарами між Німеччиною та США зосереджена в трьох основних секторах:

- Автомобілі,
- Машинобудування,
- Фармацевтична продукція.

На ці три групи припадає майже 60% усього експорту Німеччини до США. Особливо важливим є американський ринок для фармацевтичної продукції, оскільки понад 20% усього німецького фармацевтичного експорту постачається саме до США. Для автомобільної та машинобудівної продукції цей показник значно нижчий – близько 10%.

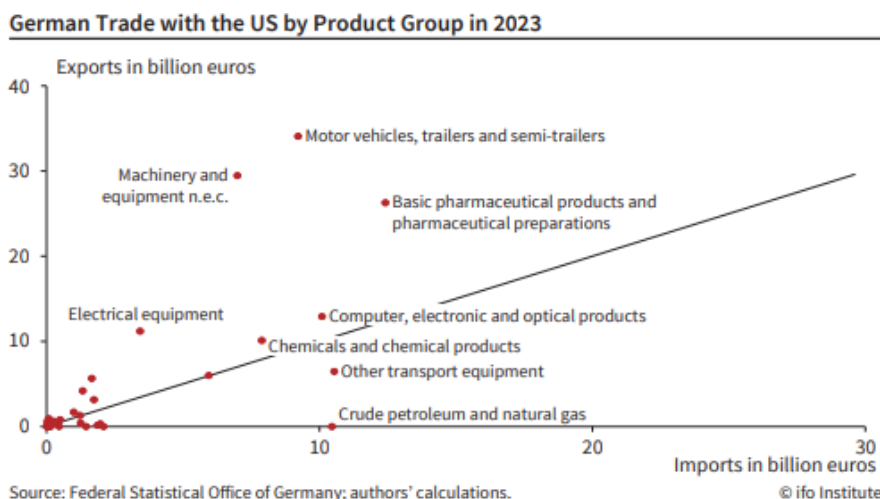

Рис. 2.3. Торговля між Німеччиною та США за групами товарів, 2023 р.
Джерело: [46].

Зі сторони імпорту фармацевтичні продукти також є найбільшою товарною групою, яку Німеччина купує у США. Важливу роль відіграє

імпорт авіакосмічної техніки (класифікується як «інші транспортні засоби»), а також нафти та природного газу.

Звичайна торгова статистика не дає повної картини про значення ринку США для німецької економіки, оскільки вона не враховує непрямі торговельні зв'язки. Наприклад, понад 50% німецького експорту – це проміжні товари, які проходять подальшу обробку в третіх країнах, а потім можуть бути реекспортовані до США. Так само німецький експорт містить не лише німецьку додану вартість, а й іноземні комплектуючі.

Щоб оцінити ці взаємозалежності, варто розглядати торгівлю за доданою вартістю, як це робиться при розрахунку ВВП. За даними 2022 року:

- 7% всієї доданої вартості у виробничому секторі Німеччини прямо чи опосередковано експортується до США.
- Водночас німецький попит має значно менший вплив на США: лише 0,8% доданої вартості американського виробничого сектору залежить від експорту до Німеччини.

Різниця трохи звужується, якщо враховувати весь ЄС:

- Понад 8% доданої вартості виробничого сектору ЄС експортується до США.
- Водночас лише 3,3% доданої вартості виробничого сектору США залежить від експорту до ЄС [46].

Загалом трансатлантична торгівля демонструє значний дисбаланс:

- Доступ до американського ринку є набагато важливішим для Німеччини та Європи, ніж доступ до європейських ринків для США.
- Ця асиметрія може стати важелем у торговельних переговорах для нової адміністрації США.

З огляду на роль США як найбільшого торговельного партнера Німеччини, важливо оцінити можливі наслідки торговельної політики Дональда Трампа, зокрема пропозиції щодо підвищення тарифів.

Щоб кількісно оцінити ці наслідки, було застосовано модель міжнародної торгівлі ifo. Вона дозволяє визначити довгострокові наслідки таких тарифних змін для:

- Торгових потоків та обсягів,
- Доданої вартості у секторах,
- Валового внутрішнього продукту (ВВП),
- Реальних доходів домогосподарств.

За результатами моделювання:

- Якщо США введуть 60% мито на китайські товари і 20% мито на всі інші імпорти, включаючи німецькі, експорт Німеччини до США та Китаю різко скоротиться.
- Це пояснюється двома факторами:
 1. Зниженням попиту на імпорт у США через зростання цін.
 2. Спадом китайського експорту до США, що також зменшить попит Китаю на проміжні товари з Німеччини.

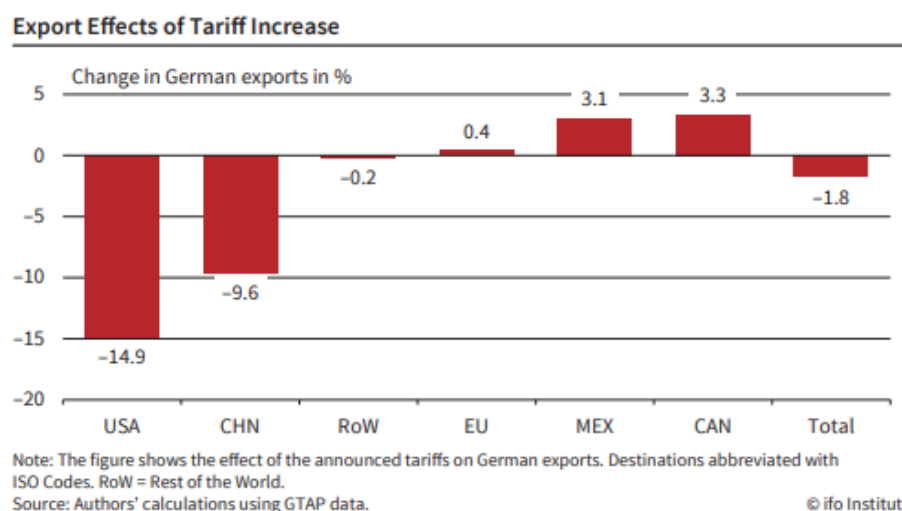

Рис. 2.4. Наслідки експорту на підвищення тарифів. Джерело: [46].

Частину німецького експорту буде переорієнтовано на Канаду та Мексику, однак торгівля з іншими країнами ЄС майже не зміниться. Загальний експорт Німеччини скоротиться приблизно на 2%, оскільки втрати на ринку США частково компенсуються зростанням експорту до інших країн.

Однак загальні результати приховують суттєві галузеві відмінності:

1. Автомобільна промисловість Німеччини зазнає найбільших втрат:
 - Загальний експорт зменшиться на 4,9%.
 - Експорт до США впаде на 32%.
2. Фармацевтичний сектор також постраждає:
 - Загальний експорт знизиться на 4,7%.
 - Експорт до США скоротиться на 35%.

Водночас сектор послуг може навіть дещо виграти, оскільки німецькі послуги частково замістять американські як у США, так і на інших ринках. Це пояснюється тим, що протекціоністська політика Трампа зробить американські послуги дорожчими [46].

Уже в першому кварталі 2024 року обсяг торгівлі Німеччини з Китаєм становив 60 мільярдів євро, що менше, ніж загальний обсяг торгівлі зі США в 63 мільярди євро. Таким чином, Китай поступився своїм місцем головного торгового партнера Німеччини, яке займав вісім років. Так, німецький експорт до Китаю в травні впав на 14% порівняно з минулим роком, тоді як експорт до США зріс на 4,1% [42].

А. Меркель каже, що коли Трамп був президентом минулого разу, він явно "мав зуб" на Німеччину. Ян Бонд, заступник директора Центру європейських реформ, вважає, що Німеччина залишається "мішенню №1" для Трампа у Європі. "У минулому він говорив, що не хоче бачити мерседесів на вулицях Нью-Йорка. Цього разу це виглядає як облом, бо більшість мерседесів, які ви бачите на вулицях Нью-Йорка, зроблені в Алабамі, де Mercedes-Benz побудував великий завод". "Він ставиться до Німеччини

найбільш вороже. Після виборів із новим та більш консервативним урядом може трохи полегшає, але я б на це не розраховував" [13].

Євросоюз продає до США набагато більше, ніж імпортує звідти. Станом на січень 2022 торгівельне сальдо становило 15,4 млрд доларів на користь європейців. Д. Трамп каже, що застосує імпорتنі мита у 10-20%, а для таких товарів, як авто, ще більше. Це є катастрофічним сценарієм для Німеччини, яка покладається на експорт, зокрема, і авто. Її економіка вже запинається - минулого року вона скоротилася на 0,2%. Німеччина - найбільша економіка єврозони, і її фінансові проблеми можуть вплинути на євро як валюту загалом [13].

З огляду на порівняльну перевагу США у сфері послуг, пріоритетним завданням має стати лібералізація торгівлі послугами в єдиному ринку. Це сприятиме зростанню транскордонних послуг у межах ЄС.

Попри те, що шанси на успіх наразі видаються невисокими, трансатлантична торговельна угода могла б значно зміцнити торговельні відносини зі США та дати новий імпульс економічному зростанню з обох сторін Атлантики. Майбутня зміна влади у США може створити можливість для ЄС оновити переговори щодо усунення тарифів на промислові товари між ЄС та США. Відповідні переговори було розпочато ще у 2018 році президентом США Дональдом Трампом та головою Єврокомісії Жан-Клодом Юнкером.

Зважаючи на те, що середній рівень тарифів у ЄС вищий, ніж у США, ЄС міг би зробити привабливу пропозицію щодо створення «рівних умов» для імпортних тарифів у трансатлантичній торгівлі.

Водночас Німеччина та ЄС мають готуватися до ризику обмеженого доступу до американського ринку через протекціоністські торговельні бар'єри. Як показало наше моделювання, альтернативні експортні та імпорتنі ринки можуть хоча б частково компенсувати негативний економічний вплив протекціоністської торговельної політики США.

У цьому контексті укладання нових торговельних угод ЄС – наприклад, з країнами Південноамериканського торгового блоку Mercosur – є важливим шансом для диверсифікації ринкового доступу європейських компаній та зниження їхньої залежності від можливих протекціоністських заходів США [46].

2.2. Перспективи німецько-американських відносин

Аналіз міжнародних відносин дуже важливий для сучасної політології, адже це дозволяє зробити висновок про динаміку відносин між країнами, побачити, які тенденції основні та спрогнозувати, якими можуть бути їхні відносини у майбутньому. Одним із основних інструментів для розуміння цих процесів є соціологічні дослідження, котрі проводять великі аналітичні центри. Крім того, вони не лише демонструють громадську думку, а й дозволяють зрозуміти тенденції поглядів на зовнішню політику у довгостроковій перспективі.

Однак, слід пам'ятати, що ці дані можуть мати певні обмеження. По-перше, це думка респондентів на момент опитування, і вона може змінюватися під впливом політичних, соціальних та економічних подій. По-друге, техніка збору даних, організація вибірки та формулювання запитань можуть впливати на результати. Саме тому для глибшого аналізу міжнародних стосунків нам потрібно поєднувати соціологічні дослідження з даними інших джерел – це може бути аналітика, офіційні заяви влади, або експертні прогнози.

У цьому розділі ми опираємося на дослідження Pew Research Center та Körber-Stiftung, котрі регулярно проводять опитування громадської думки з приводу стану трансатлантичних відносин. Представлені дані дозволяють

відображати сприйняття відносин між США та Німеччиною, визначають багато спільного та розбіжностей між громадянами обох країн та дають висновки про можливі сценарії їхнього розвитку в майбутньому.

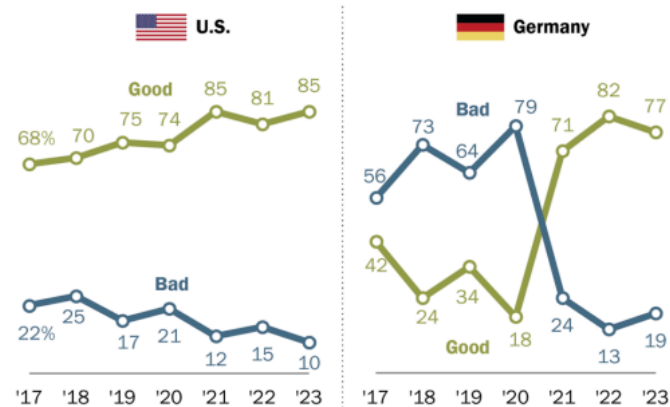
Pew Research Center – це непартійний, незаангажований аналітичний центр, який інформує громадськість про питання, настрої та тенденції, що формують світ. Він не займає позицій щодо політики. Центр проводить опитування громадської думки, демографічні дослідження, дослідження в галузі обчислювальної соціології та інші дослідження, засновані на даних.

У 2017 році Pew Research Center та Körber-Stiftung розпочали співпрацю над спільними опитуваннями громадської думки, щоб оцінити стан відносин між США та Німеччиною. Питання були розроблені спільно, і кожна організація проводила опитування у своїй країні, починаючи з того року. Деякі питання повторюються щорічно, щоб обидві організації могли відстежувати зміни в настроях з часом.

Темами опитувань є відносини з іншими країнами, стан трансатлантичного партнерства з різних питань зовнішньої політики, погляди на Китай і Росію, демократія, зростання економік, що розвиваються, та стан міжнародних відносин. Результати публікуються в обох країнах. Попередні звіти Pew Research Center доступні за жовтень 2022 року, листопад 2021 року, вересень 2020 року, травень 2020 року, березень 2020 року, 2019 рік та лютий 2018 року. Результати досліджень Körber-Stiftung включені до їхнього більш масштабного звіту “Berlin Pulse” і доступні за 2023 рік та попередні роки.

Americans and Germans continue to see bilateral relations as good

% who say relations today between the U.S. and Germany are ...

Note: Those who did not answer are not shown. Prior to 2022, U.S. surveys were conducted over the phone. German results are all from telephone surveys.

Source: Pew Research Center survey of U.S. adults conducted Sept. 15-24, 2023. Q2.

Körber-Stiftung survey of German adults conducted Sept. 6-12, 2023.

"U.S.-Germany Relationship Remains Solid, but Underlying Policy Differences Begin to Show"

PEW RESEARCH CENTER

Рис. 2.5. Опитування американців та німців щодо відносин між їхніми країнами. Джерело: [59].

У США Pew Research Center опитав 1 014 дорослих американців з 15 по 24 вересня 2023 року. Опитування було проведене Ipsos для Pew Research Center на платформі Ipsos KnowledgePanel Government & Academic Omnibus. Ipsos KnowledgePanel – це онлайн-панель опитувань, що формується на основі вибірки, отриманої за адресним методом. Опитування зважене за статтю, віком, расою, етнічною приналежністю, освітою, доходом та іншими категоріями. Німецькі результати базуються на опитуванні Körber-Stiftung, проведеному компанією Kantar Public з 6 по 12 вересня 2023 року серед 1 057 респондентів телефоном.

Ось основні висновки спільного опитування, проведеного у вересні 2023 року серед 1 014 американців і 1 057 німців:

- 85% американців і 77% німців вважають відносини між їхніми країнами хорошими. Це узгоджується з показниками останніх років, хоча до обрання Джо Байдена президентом США у 2020 році німецьке ставлення до цих відносин було значно негативним.

- Більшість американців вважають Німеччину партнером у вирішенні ключових питань, зокрема у відносинах з Китаєм та війні в Україні. Проте німці менш впевнені у співпраці з США щодо Китаю та кліматичного захисту, хоча більшість визнає США партнером у вільній торгівлі, підтримці демократії та врегулюванні війни в Україні.
- У США представники Демократичної партії та їхні прихильники частіше сприймають Німеччину як партнера у ключових питаннях, ніж республіканці та незалежні, що схиляються до Республіканської партії. Водночас загалом позитивне ставлення до Німеччини є двопартійним.
- Американці вважають Великобританію своїм найважливішим партнером у зовнішній політиці, тоді як німці надають цю роль США. Для Німеччини другим за важливістю зовнішньополітичним партнером є Франція, тоді як американці на другому місці ставлять Китай.
- 57% німців вважають, що міжнародний вплив їхньої країни зменшується в останні роки, тоді як більшість американців вважають, що німецька потужність залишилася незмінною.

Співпраця у міжнародних питаннях

Американці, як правило, розглядають Німеччину як партнера у різних міжнародних питаннях. Більшість американців вважають Німеччину партнером у таких сферах:

- сприяння вільній торгівлі,
- захист довкілля,
- підтримка демократії у світі,
- війна в Україні,
- відносини з Китаєм.

Схожий відсоток німців також бачать США як партнера у питаннях України, торгівлі та просування демократії.

Americans and Germans see each other as partners on trade and the war in Ukraine, but less so on environmental protection and dealing with China

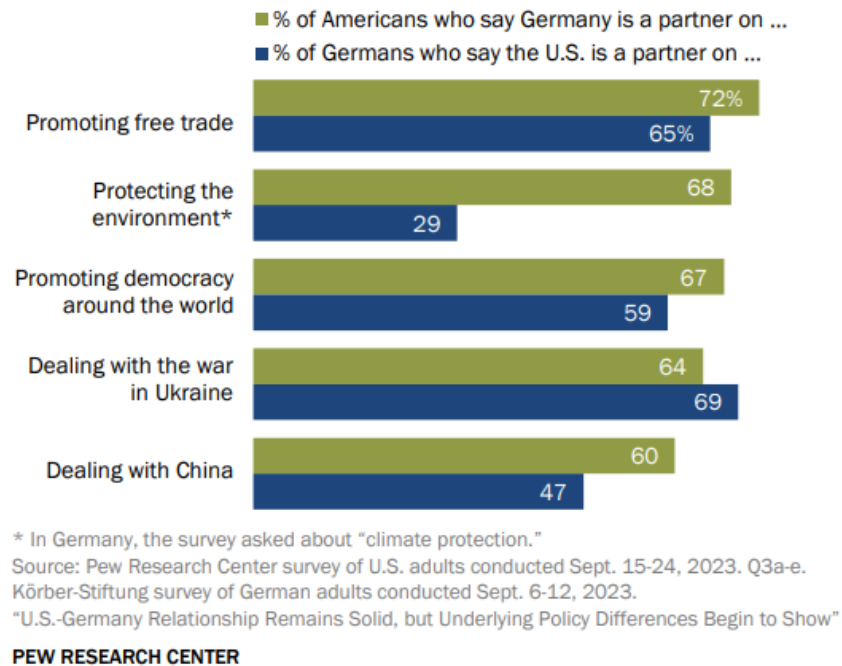

Рис. 2.6. Опитування серед американців та німців щодо партнерства.
Джерело: [59].

Однак:

- Лише половина німців вважають США партнером у відносинах із Китаєм.
- Ще менше бачать США як партнера у захисті довкілля (29%).
- У 2022 році 40% німців вважали США партнером у кліматичній політиці, що свідчить про зниження довіри.
- У США демократи частіше, ніж республіканці, вважають Німеччину партнером у всіх питаннях.
- Найбільша різниця між демократами та республіканцями спостерігається у питанні захисту довкілля.
- Проте більшість республіканців все ще бачать Німеччину як партнера у всіх сферах, які досліджувались в опитуванні.

Democrats are more likely than Republicans to say Germany is a partner on various issues

% of Americans who say Germany is a *partner* on ___ among ...

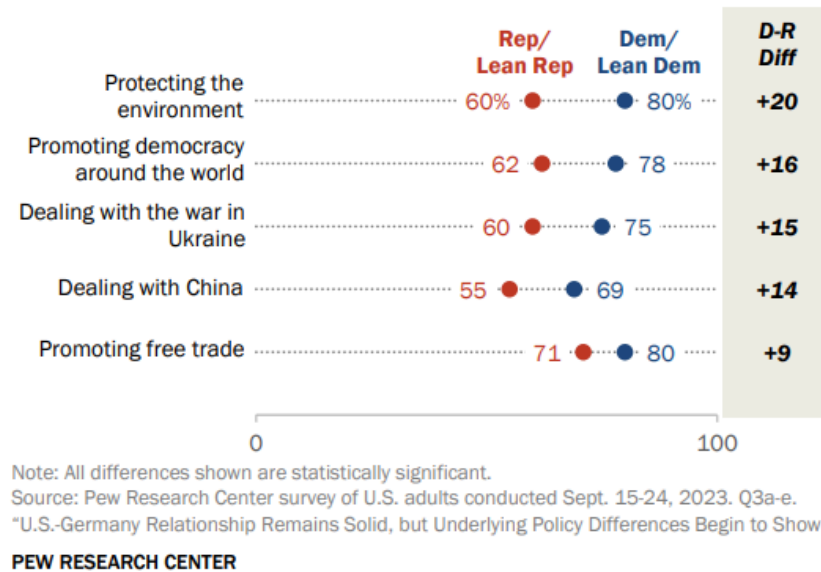

Рис. 2.7. Опитування серед американців та німців щодо партнерства у зовнішній політиці. Джерело: [59].

Попри те, що американці та німці загалом позитивно оцінюють відносини між своїми країнами, вони по-різному бачать своїх ключових партнерів у зовнішній політиці.

- Німці найчастіше називають США своїм найважливішим зовнішньополітичним партнером – 43% респондентів.
- Лише 6% американців вважають Німеччину найбільш важливим партнером для США.

Натомість:

- Чверть американців (25%) називають Велику Британію головним партнером у зовнішній політиці.
- 11% американців вважають таким партнером Китай,
- 6% – Канаду,
- менші частки опитаних називають Ізраїль, Японію, Мексику або навіть самі США.

Серед німців:

- 26% вважають Францію головним партнером Німеччини.
- 5% називають Китай.
- Порівняно з минулим роком, частка німців, які вважають США найважливішим партнером, зросла на 7 процентних пунктів, тоді як підтримка Франції знизилася на 6 пунктів [59].

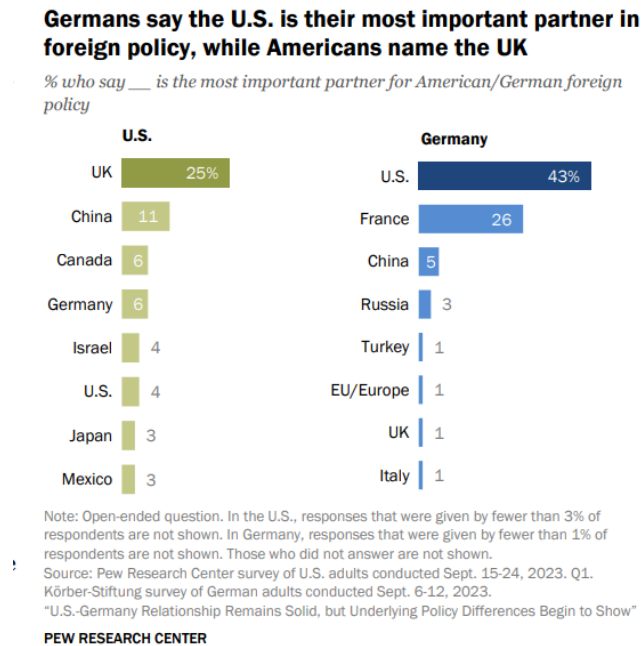

Рис. 2.8. Опитування серед американців та німців щодо найважливішого партнера у зовнішній політиці. Джерело: [59].

При аналізі представлених даних, можна зробити висновок, що відносини між США та Німеччиною залишаються позитивними та стабільними. Між суспільством обох країн спостерігається високий рівень довіри, що свідчить про міцне партнерство, яке формується на спільних цінностях: демократія, вільна торгівля та міжнародна співпраця.

Однак, незважаючи на позитивне співробітництво, є певні виклики, які можуть впливати на майбутній розвиток трансатлантичних відносин. По-перше це стосується різного бачення ролі США та Німеччини в світовій політиці, що може створити потенційні розбіжності. Наприклад, німці більш стримано відносяться до співпраці з США, особливо щодо Китаю та питань

кліматичного питання, тоді як американці розглядають Німеччину як партнера у вирішенні глобальних питань.

По-друге, важливу роль відіграють внутрішньополітичні фактори у майбутньому розвитку двосторонніх відносин. Зазначені дані показують, що серед американців сприйняття Німеччини як ключового партнера більш поширене серед прихильників Демократичної партії, тоді як республіканці та незалежні більш стримані у своїх оцінках. Аналогічні процеси спостерігаються і в Німеччині, де різні політичні сили мають різне бачення розвитку трансатлантичних відносин.

Загалом, перспективи розвитку відносин між США та Німеччиною залишаються сприятливими. Надійну основу для подальшої співпраці створює високий рівень довіри між громадянами, спільні цінності та прагнення до стабільності. Також важливу роль у формуванні політики двох держав відіграють глобальні виклики, такі як війна в Україні, посилення впливу Китаю та питання економічної безпеки. Спільна підтримка України демонструє, що країни можуть діяти як спільний блок у кризових ситуаціях.

2.3. Політичні відносини України з Німеччиною та США

Українсько-німецькі відносини мають багатовікову історію. Перші контакти започатковані у період розквіту Київської Русі, вони супроводжувалися налагодженням дружніх відносин між правителями середньовічних держав, які існували на українських та німецьких землях. Наприклад, Великий князь Київський Ярослав Мудрий активно укладав династичні союзи з європейськими державами, зокрема й з німецькими землями. Його донька Єлизавета вийшла заміж за норвезького короля, через цей союз, ймовірно, вона увійшла в дипломатичні контакти з німецькими землями, оскільки Норвегія в той час мала тісні зв'язки з німецькими князівствами. Інша його донька Анастасія стала дружиною угорського короля, а оскільки Угорське королівство мало тісні зв'язки з німецькими

землями, то цей союз зміцнив дипломатичні відносини між Київською Руссю та Священною Римською імперією [24].

У Середньовіччі руські купці постачали до німецьких земель мед, хутро, віск та срібло, натомість вони отримали зброю, скло, тканини та інші ремісничі вироби. Данило Галицький підтримував дипломатичні відносини з німецькими правителями та Папою Римським, що дозволило йому отримати королівську корону. Крім цього, у військах руських князів служили німецькі найманці, які брали участь у боротьбі з ворогами [24].

Також, слід зазначити культурні впливи, що мали важливу роль у розвитку україно-німецьких відносинах. Будівництво кам'яних споруд у Київській Русі відбувалось за допомогою німецьких архітекторів, особливо в часи правління Ярослава Мудрого. Деякі руські майстри навчалися у німецьких містах, а німецькі ремісники працювали в Києві, Чернігові та інших містах Київської Русі.

Попри стійкі торговельно-економічні зв'язки, особливо із Ганзейським союзом, а також певну активізацію політичних контактів у період визвольної боротьби під проводом Б.Хмельницького налагодження повноцінних міждержавних відносин стало можливим лише на початку ХХ ст. У 1918 р. Українська народна республіка та Німецька імперія відкрили свої дипломатичні місії у Берліні (перший Посол – Олександр Севрюк) та Києві (очільник – Фрайхер фон Шварценштайн) [40].

ФРН однією з перших 26 грудня 1991 р. визнала незалежність України; 17 січня 1992 р. між двома державами були встановлені дипломатичні відносини. Через місяць, 17 лютого, Посол ФРН у Києві Хенеке фон Бассевітц вручив вірчі грамоти і став першим Послом іноземної держави в Україні, а 16 березня 1992 р. офіційно розпочало роботу Посольство України в Бонні [23].

Важливим етапом у розвитку відносин між двома країнами також став 1993 р., коли було укладено «Спільну декларацію про основи відносин між Україною та ФРН» [6] та «Договір про розвиток широкомасштабного

співробітництва у сфері економіки, промисловості, науки і техніки» [2]. Вони створили політико-правову платформу співробітництва обох країн.

Під час другого візиту Г. Коля до України (1996 р.) підписано «Угоду про співпрацю у справах осіб німецького походження, які проживають в Україні» [8]. ФРН брала активну участь у підготовці і підписанні «Угоди про партнерство та співробітництво з ЄС», 1994 р. [9] та «Хартії про особливе партнерство з НАТО», 1997 р. [10]. За активного сприяння Німеччини 10 грудня 1999 р. на Гельсінському саміті ЄС було ухвалено «Спільну стратегію Союзу» щодо України, де було окреслено шляхи партнерства з Україною [7].

Протягом 2000-2003 рр. основними темами, що стояли на порядку денному українсько-німецьких відносин були: реформування української економіки (зокрема надання Україні в рамках законодавства ЄС статусу країни з ринковою економікою), зовнішня політика двох країн (в цей час Україна була непостійним членом РБ ООН, а німецькі дипломати докладали зусиль щодо формування спільної зовнішньої та оборонної політики ЄС), співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями, питання екології та енергетики, військового співробітництва [32].

З 2004 по 2008 рр. Україну з робочими візитами відвідала А. Меркель, з пропозиціями покращення економічного співробітництва держав. Під час відвідування Німеччини (21 липня 2008 р.) Президента В. Ющенка та Прем'єр-міністра Ю. Тимошенко було обговорено питання подальшого розвитку відносин «Україна-НАТО» та «Україна-ЄС». 15 лютого 2011 р. відбулася зустріч Прем'єр-міністра України М. Азарова з Федеральним канцлером А. Меркель у Братиславі в рамках Саміту в форматі «Вишеградська група + Україна, ФРН, Австрія». На зустрічі було підписано звернення до Білорусі з закликом дотримуватися прав людини. Україна звернення не підписала. Отже, як бачимо, українсько-німецькі відносини до 2014 р. не були достатньо динамічними [40].

Українські події 2014 року викликали різку міжнародну реакцію, зокрема з боку ФРН, яка відіграла ключову роль у санкційному тиску на Росію.

Канцлер А. Меркель публічно засудила анексію Криму та підтримала три рівні санкцій ЄС, включаючи економічні обмеження, попри опір німецьких бізнес-еліт [43]. Берлін активно долучився до дипломатичних ініціатив: А. Меркель зустрічалася з українськими опозиційними лідерами, а міністр закордонних справ Ф.-В. Штайнмайєр здійснив візити в Донецьк і Київ для переговорів з проросійськими силами. Також ФРН сприяла вирішенню газових суперечок між Україною та Росією. У рамках «нормандського формату» Німеччина брала участь у розробці Мінських угод, що передбачали припинення вогню, обмін заручниками та відведення військ. Меркель наголошувала на необхідності дипломатичного вирішення конфлікту, виключаючи постачання зброї Україні, та закликала Росію виконувати міжнародні домовленості [55].

Переговори у «нормандському форматі» 5 вересня 2014 р. у Мінську завершилися угодою про припинення вогню, обмін заручниками та відведення військ. Попри це, бої на Донбасі тривали, зокрема за Дебальцеве. 12 лютого 2015 р. у Мінську уклали «Мінськ-2», але його виконання було ускладнене через порушення режиму тиші [16].

Німеччина дотримувалася «подвійної стратегії»: санкційного тиску на Росію та дипломатичного діалогу. А. Меркель наголошувала на мирному врегулюванні конфлікту, виключаючи постачання зброї Україні. Водночас у ФРН зростала підтримка заморожування конфлікту за аналогією з Придністров'ям через тиск проросійських політиків та бізнесу. Берлін активно взаємодіяв з Україною на дипломатичному рівні, зокрема в межах переговорів «нормандської четвірки» та зустрічей глав МЗС. ФРН підтримувала санкції ЄС проти РФ, поглиблення співпраці України з НАТО та впровадження «Комплексного пакету допомоги». Анексія Криму та агресія на Донбасі стали чинниками перегляду німецької політики щодо України, що знайшло відображення у стратегічних документах ФРН [45].

У грудні 2021 року, після завершення 16-річного канцлерства Ангели Меркель, Німеччина зіткнулася з новими політичними викликами, що

вплинули на її відносини з Україною. Новий канцлер Олаф Шольц, лідер Соціал-демократичної партії Німеччини, обійняв посаду на тлі загострення міжнародних проблем, зокрема через дестабілізуючі дії Росії. Під час виборчої кампанії Шольц уникав чітких висловлювань щодо німецько-українських відносин та проєкту "Північний потік-2", який активно підтримувала Меркель. Це викликало занепокоєння щодо майбутньої позиції Німеччини стосовно енергетичної безпеки Європи та національної безпеки України. Берлінський аналітичний центр "Фонд науки і політики" (SWP) оприлюднив дослідження про розвиток німецько-українських відносин, наголошуючи на важливості підтримки України в умовах російської агресії та необхідності зміцнення двосторонньої співпраці [44].

14 травня 2023 року Президент України та Канцлер ФРН під час зустрічі в Берліні підписали "Спільну декларацію України та Німеччини", яка підтверджує стратегічне партнерство між двома країнами та наголошує на непохитній підтримці України з боку Німеччини у її боротьбі проти російської агресії. Основні положення документа включають:

- Безпекову допомогу. Німеччина продовжить постачати військову техніку та навчати українських військових.
- Фінансову допомогу. Німеччина продовжить підтримувати Україну економічно та гуманітарно, зокрема у сфері відновлення інфраструктури.
- Підтримку євроінтеграції: Німеччина сприятиме вступу України до ЄС та реформам, необхідним для цього процесу [5].

Ця декларація підтверджує довгострокові наміри Німеччини підтримувати Україну в її прагненні до миру, безпеки та інтеграції у європейську спільноту.

Сполучені Штати Америки встановили дипломатичні стосунки з Україною у 1991 році, після набуття країною незалежності від Радянського Союзу. Сполучені Штати Америки надають великого значення успішному

становленню України як сучасної демократичної держави з процвітаючою ринковою економікою. Політика США зосереджена на тому, аби Україна відбулася та зміцнилася як демократична країна, що процвітає та у безпеці, більше інтегрована до європейських та євроатлантичних структур [33].

Відносини України та США мають рівень стратегічного партнерства. Вперше дві держави визначили такий статус двостороннього співробітництва у жовтні 1996 р., під час візиту міністра закордонних справ України Геннадія Удовенка до Вашингтону. Згодом стратегічний рівень взаємин був закріплений у спільних заявах Президентів України та США від 05.06.2000 р. та 04.04.2005 р., а також у Хартії про стратегічне партнерство, підписаній 19 грудня 2008 року, яка визначає основні принципи і пріоритети двосторонньої взаємодії.

США продовжують залишатися найбільшим донором технічної допомоги Україні, з 1991 р. її обсяг сягнув близько 5 млрд. дол. Головним українсько-американським міждержавним органом, діяльність якого спрямована на реалізацію положень Хартії стратегічного партнерства, є двостороння Комісія стратегічного партнерства (КСП), в якій співголовують Міністр закордонних справ України і Державний секретар США. Її перше засідання відбулося в грудні 2009 р. у Вашингтоні, останнє – у листопаді 2018 році у Вашингтоні. Комісія координує двосторонню міжвідомчу взаємодію за напрямками трьох робочих груп: (1) з питань безпеки та протидії російській агресії, (2) верховенства права та гуманітарних питань, (3) економіки та енергетики. Крім цього, галузеві питання співпраці координуються у рамках Ради з питань торгівлі та інвестицій, Робочої групи з питань нерозповсюдження та експортного контролю, Стратегічного енергетичного діалогу, Кібернетичного діалогу, консультацій між оборонними відомствами, з питань науки і технологій, дослідження космосу тощо.

Сполучені Штати надають вагоме сприяння Україні у відстоюванні територіальної цілісності та суверенітету нашої держави і протидії російській агресії, мобілізації міжнародної спільноти, зміцненні обороноздатності й

енергетичної безпеки України, залученні міжнародної допомоги для реалізації всеосяжних політичних, економічних та соціальних реформ, а також зміцнення верховенства права в Україні. Двостороння договірно-правова база українсько-американських відносин складається з понад 150 міжнародних документів і, з огляду на стратегічний характер двосторонніх відносин, постійно доповнюється новими. Окрім того, обидві країни є сторонами понад 100 багатосторонніх міжнародних документів. Найважливішими угодами між Україною та США є: Хартія про стратегічне партнерство між Україною та США (2008, поновлено 2021 р.); Будапештський меморандум (1994 р.); Акт про ленд-ліз (2022 р.); Двостороння безпекова угода між Україною та Сполученими Штатами Америки (2024 р.).

Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Будапештський меморандум) був підписаний 5 грудня 1994 року між Україною, Російською Федерацією, Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії і Сполученими Штатами Америки. Цей документ був підписаний після рішення України ліквідувати всю ядерну зброю, що знаходиться на її території. Відповідно Меморандуму, сторони зобов'язались:

- Поважати незалежність і суверенітет та існуючі кордони України.
- Утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України.
- Утримуватися від економічного тиску, спрямованого на підпорядкування України власним інтересам.
- Не застосовувати ядерну зброю проти будь-якої держави-учасниці Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, що не володіє ядерною зброєю, крім випадку самооборони .

- Проводити консультації у випадку виникнення ситуації, внаслідок якої постає питання стосовно цих зобов'язань.

Будапештський меморандум мав на меті забезпечити Україні міжнародні гарантії безпеки в обмін на її відмову від ядерної зброї. Проте, як показали нам події починаючи з 2014 року до 2025 року, а саме: анексія Криму, конфлікт на сході України, повномасштабне вторгнення, поставили під сумнів ефективність цих гарантій та викликало багато дискусій щодо їхньої юридичної обов'язковості [3].

Хартія про стратегічне партнерство між Україною та США (2008, поновлено 2021 р.) закріплює принципи стратегічного партнерства між Україною та США, базуючись на таких принципах: підтримка суверенітету, незалежності та цілісності країн; демократія та верховенство права є головними гарантами безпеки; співпраця в галузі оборони та безпеки; розвиток торговельно-економічних відносин [4].

З 24 лютого 2022 року Сполучені Штати виділили понад 118 мільярдів доларів допомоги Україні, включаючи приблизно 65 мільярдів доларів негайної військової допомоги. На початку 2023 року адміністрація Д. Байдена схвалила надання все більш досконалої зброї, такої як система ППО Patriot, яка має вирішальне значення для захисту від російських авіаударів, і бойові танки вищого рівня. Присутність військ США в Європі також зросла до понад ста тисяч солдатів. Незважаючи на постійне засудження з боку ключових міжнародних акторів, Росія продовжує будувати цінні партнерські відносини; Північна Корея та Іран діляться розвідувальною інформацією та військовим обладнанням, тоді як інші, а саме Індія та Китай, почали купувати російську нафту та газ за зниженими цінами.

Росія продовжує бомбардувати українські міста, а Україна продовжує атакувати безпілотниками російські кораблі та військову техніку. Бойові дії та авіаудари спричинили понад 40 000 жертв серед цивільного населення, 4

мільйони людей є внутрішньо переміщеними особами, а 6,8 мільйона втекли з України. 14,6 млн людей потребують гуманітарної допомоги.

Поки Сполучені Штати працюють над переговорами щодо припинення війни в Україні, підхід адміністрації Д. Трампа спричинив ескалацію напруженості між Києвом і Вашингтоном. Переговорна група президента Трампа зустрілася з Росією в Саудівській Аравії без участі України чи Європи, що викликало побоювання, що його адміністрація може укласти угоду з президентом Росії Володимиром Путіним без згоди України. Трамп також розкритикував президента України Зеленського за те, що він не провів дострокові вибори під час війни, звинувативши його в тому, що він діє як диктатор. У відповідь Зеленський заявив, що Трамп повторює російську дезінформацію, і попередив, що «рішення про те, як припинити війну в Україні, не можуть прийматися без України, і не можна нав'язувати будь-які умови». Тим часом Росія продовжує свій наступ за межі східного Донецька в напрямку Дніпропетровська, життєво важливого промислового регіону України [48].

13 червня 2024 року була підписана Двостороння безпекова угода між Україною та Сполученими Штатами Америки. Цей документ спрямований на зміцнення обороноздатності України та стримування майбутньої агресії. Угода передбачає надання Сполученими Штатами військової допомоги, включно з матеріально-технічним забезпеченням, навчанням та консультаціями для розвитку Збройних Сил України.

Крім того, сторони домовилися про співпрацю в економічній сфері та підтримку реформ в Україні. Угода також містить положення про спільні зусилля щодо досягнення справедливого та тривалого миру, який поважає суверенітет і територіальну цілісність України відповідно до міжнародного права. У разі збройного нападу або загрози нападу на Україну, угода передбачає негайні консультації між сторонами для визначення відповідних заходів реагування, включаючи можливі санкції проти агресора. Цей

механізм покликаний забезпечити оперативну та скоординовану відповідь на потенційні загрози.

Таким чином, Двостороння безпекова угода між Україною та США є важливим кроком у зміцненні стратегічного партнерства між двома країнами, спрямованим на посилення безпеки України та сприяння її євроатлантичній інтеграції [1].

На консульському напрямі пріоритетними для української сторони питаннями є захист прав та інтересів фізичних і юридичних осіб України, забезпечення гідних умов проживання і виховання усиновлених з України громадянами США дітей, лібералізація візової політики з боку США.

Позитивну динаміку зберігає міжпарламентська співпраця. Активну роль у розвитку двосторонніх відносин відіграють Групи сприяння Україні («Українські Кокуси») у Сенаті та Палаті представників Конгресу США, у Верховній Раді України діє Депутатська група з міжпарламентських зв'язків із Сполученими Штатами Америки. В рамках програми міжпарламентських обмінів відбуваються візити українських законодавців до США під егідою конгресової Комісії сприяння демократії.

Важливим фактором, який сприяє повнішій реалізації потенціалу співробітництва України і США, залишається присутність на території Сполучених Штатів численної української громади - понад 900 тис. американців українського походження (в американських україномовних виданнях йдеться про 2 млн українців). У зв'язку з цим, пріоритетним для Української держави залишається зміцнення зв'язків з українською громадою, сприяння забезпеченню її етнокультурних потреб. Велика увага надається розширенню контактів між обома країнами, виведенню їх за межі обох столиць. Цьому сприяють проекти щодо встановлення і розширення побратимства на рівні міст обласного значення України та впливових міст США, а також щодо активізації існуючих і налагодження нових зв'язків між вищими навчальними закладами України і США. У рамках міжрегіонального

співробітництва побратимські зв'язки встановлено між 23 містами двох країн [27].

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило сформуванати комплексне розуміння природи, динаміки та актуального стану німецько-американських відносин, які відіграють ключову роль у формуванні глобального ландшафту безпеки, економічної співпраці та політичного партнерства. Усі поставлені у вступі завдання були успішно реалізовані, що підтверджує досягнення головної мети дослідження – виявити основні закономірності еволюції взаємодії між Федеративною Республікою Німеччина та Сполученими Штатами Америки, враховуючи історичний контекст та актуальні виклики.

Насамперед, вдалося визначити німецько-американські відносини як самостійний об'єкт аналізу у сфері міжнародної політики. Ці відносини є

прикладом тривалого та багатогранного партнерства, що розвивалося протягом майже двох століть. Їхнє значення зумовлюється не лише масштабами двостороннього співробітництва, а й впливом, який обидві країни чинять на регіональні та глобальні процеси – від трансатлантичної безпеки до світової економіки.

Особлива увага була приділена уточненню понятійно-категоріального апарату, що забезпечило чіткість у використанні термінології, пов'язаної з міжнародними відносинами, геополітичним альянсом, стратегічною стабільністю та економічною взаємодією. Це сприяло забезпеченню методологічної цілісності дослідження та запобігло спрощеному тлумаченню складних політичних та економічних процесів.

Одним із ключових результатів стало ретельне вивчення історичних етапів розвитку міждержавних зв'язків. Встановлено, що ще з XVIII століття між Німеччиною та США існували контакти, які поступово трансформувалися у повноцінне стратегічне партнерство. Друга світова війна стала переломним моментом у відносинах, після якого відбулася їхня радикальна трансформація. Післявоєнний період, особливо в умовах Холодної війни, визначив фундаментальні параметри співпраці в оборонній, політичній та економічній сферах. Створення НАТО та підтримка США у процесі європейської інтеграції стали важливими факторами взаємного зближення.

Сучасний етап двосторонніх відносин також був детально проаналізований. Особливої уваги заслуговує економічна складова партнерства: країни залишаються провідними торговельними партнерами, активно співпрацюють в енергетичному, промисловому, інноваційному та фінансовому секторах. На основі вивчених матеріалів виявлено, що сучасні економічні зв'язки характеризуються високим ступенем взаємозалежності. Незважаючи на періодичні напруження, зокрема щодо митної політики чи енергетичних проєктів, обидві країни демонструють прагнення до збереження стабільності та передбачуваності у співпраці.

У політичному вимірі встановлено, що США та Німеччина залишаються надійними союзниками на міжнародній арені. Їхня спільна позиція щодо глобальних викликів – включаючи війну в Україні, протидію авторитаризму, зміни клімату та енергетичний перехід – свідчить про тісну координацію інтересів. У межах НАТО обидві держави активно підтримують розвиток обороноздатності Альянсу та реалізують політику стримування, зокрема щодо російської агресії. Значну роль відіграє й фактор України, який останніми роками вивів німецько-американське співробітництво на новий рівень оперативної взаємодії.

Аналіз сучасних перспектив дозволив виокремити декілька ключових тенденцій: зростання ролі Німеччини в європейській політиці, прагнення США до балансу у відносинах з ЄС, зміна стратегічного фокусу в умовах конкуренції з Китаєм, а також спільна відповідь на транснаціональні виклики. Окремо було відзначено громадське сприйняття двосторонніх відносин – згідно з соціологічними дослідженнями, більшість громадян обох країн позитивно оцінюють партнерство та підтримують його подальший розвиток.

Досягнення поставленої мети дослідження підкріплюється результатами, отриманими в процесі роботи. Було з'ясовано ключові особливості еволюції відносин між Федеративною Республікою Німеччина та Сполученими Штатами Америки, виявлено основні чинники, що впливають на характер їхнього співробітництва, та сформульовано правдоподібні прогнози щодо можливих шляхів майбутньої взаємодії.

Практична цінність цієї дипломної роботи полягає в потенціалі використання її висновків у практичній діяльності: зокрема, при розробці аналітичних довідок для зовнішньополітичних установ, створенні навчальних програм з міжнародних відносин, підготовці експертних оглядів для платформ аналізу та органів державної влади. Теоретичні положення можуть слугувати фундаментом для подальшого наукового пошуку в академічному просторі.

Отже, дана робота не лише систематизує значний обсяг наукової та емпіричної інформації, але й пропонує свіжий погляд на німецько-американське партнерство як одну з найвпливовіших моделей міждержавної співпраці у XXI столітті, що успішно адаптується до мінливих реалій міжнародного порядку та зберігає свою значущість у багатьох сферах сучасного світового життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Двостороння безпекова угода між Україною та Сполученими Штатами Америки, 13 червня 2024 року. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/dvostoronnya-bezpekova-ugoda-mizh-ukrayinoyu-ta-spoluchenimi-91501>
2. Договір між Україною та Федеративною Республікою Німеччина про розвиток широкомасштабного співробітництва у сфері економіки, промисловості, науки і техніки. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_010

3. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text
4. Міністерство закордонних справ України. (2021). Хартія стратегічного партнерства Україна – США. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/news/hartiya-strategichnogo-partnerstva-ukrayina>
5. Офіційний сайт Президента України. Спільна декларація України та Німеччини. 2023. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-ukrayini-ta-nimechchini-82893>
6. Спільна декларація про основи відносин між Україною і ФРН. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_012
7. Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України, схвалена Європейською Радою 11 грудня 1999 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_492
8. Угода між Україною і ФРН про співпрацю у справах осіб німецького походження, які проживають в Україні. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_002
9. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012
10. Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002
11. Бойко М. М. Формування та реалізація політики США щодо денацифікації Німеччини в Американській окупаційній зоні (1943–1949 рр.). Київ, 2024. URL: <https://ir.library.knu.ua/entities/publication/75f6968b-5fa3-405f-af0c-c655a5e4b514>

- 12.Ващенко К. О., Корнієнко В. О. Політологія для вчителя: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2011. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/13vashenko_politologiya_dlya_vchitelya/
- 13.BBC News Україна. США обганяють Китай у торгівлі з Німеччиною: що це означає для Європи. BBC News Україна. 2025. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c5y6pznx96vo>
- 14.Вільсон Т. Відносини України з Німеччиною. Енциклопедія історії України. URL: <http://l96085c3.bget.ru/postati/postati/vilson.htm>
- 15.Войтович О. І. Американо-німецькі відносини (1998–2005 рр.). Вісник ДонНУ імені Василя Стуса. Серія: Політичні науки, 2023. URL: <https://jvestnik-politology.donnu.edu.ua/article/view/14326>
- 16.Главком. Нормандська зустріч: хто тут союзник, а хто ворог? 2019. URL: <https://glavcom.ua/publications/normandska-zustrich-hto-tut-soyuznik-a-hto-vorog-644954.html>
- 17.Грін О. Словник міжнародно-правових термінів. Бібліотека юриста-міжнародника, 2010. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/>
- 18.Губерський Л. В. Енциклопедія сучасної України. 2018. URL: <https://esu.com.ua/article-65157>
- 19.Денисов В. Н. Енциклопедія сучасної України. 2021. URL: <https://esu.com.ua/article-72983>
- 20.Дмитриченко І. В. Термінологічний словник міжнародного права. Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова. URL: <https://rep.nuos.edu.ua/server/api/core/bitstreams/aad6e9e6-7ad5-4628-88e7-4cdfa2f5ec69/content>

21. Качараба С., Сіромський Р. Історія Західної Європи та Америки другої половини XX – початку XXI ст. Львів, 2015. URL: https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/Praktykum_K_S.pdf
22. Козлова Н. В. Соціально-економічна характеристика країни (на прикладі США). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. 2017. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/ccddae78-04ca-43ca-9efa-c5f9639a9cc1/content>
23. Кривонос Р. А. Німеччина у структурі європейської співпраці: Монографія / Р. А. Кривонос – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський ун-т”, 2004. – С. 73-75.
24. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с. URL.: <https://ekhnuir.karazin.ua/items/5dc7b187-7ef2-4fe3-971b-bb9a3007eb8f>.
25. Лук’янюк В. Комп’єнське перемир’я. Цей день в історії. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/1111M/>
26. Матвієнко В. М. Енциклопедія сучасної України. 2007. URL: <https://esu.com.ua/article-24350>
27. Міністерство закордонних справ України. Політичні відносини між Україною та США. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-ssha/politichni-vidnosini-mizh-ukrayinoy-u-ta-ssha>
28. Мішин А. О. Енциклопедія сучасної України. 2006. URL: <https://esu.com.ua/article-29144>
29. Павленко В. Скрипник В. Особливості американського ізоляціонізму 1930-х – початку 1940-х рр. Історія зовнішньої політики США. 2023. URL: <http://www.americanstudies.history.knu.ua/>
30. Пилявець Р.І. Енциклопедія сучасної України. 2005. URL: <https://esu.com.ua/article-34448>

- 31.Північноамериканська національна історія. Історія США. Американці і Велика війна, 1914-1919. URL: <https://ukrayinska.libretexts.org/>
- 32.Політичні відносини між Україною та Німеччиною. URL: <https://germany.mfa.gov.ua/ua/ukraine-de/diplomacy>
- 33.Посольство США в Україні. Сполучені Штати Америки встановили дипломатичні відносини з Україною. Посольство США в Україні. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/our-relationship-uk/>
- 34.Посольство США у Німеччині. Історія німецько-американських відносин 1901-1939. 2008. URL: <https://usa.usembassy.de/garelations0139.htm>
- 35.Посольство США у Німеччині. Історія німецько-американських відносин 1939-1945. 2008. URL: <https://usa.usembassy.de/garelations3945.htm>
- 36.Посольство США у Німеччині. Історія німецько-американських відносин 1945-1955. 2008. URL: <https://usa.usembassy.de/garelations4555.htm>
- 37.Посольство США у Німеччині. Історія німецько-американських відносин 1956-1988. 2008. URL: <https://usa.usembassy.de/garelations5688.htm>
- 38.Посольство США у Німеччині. Історія німецько-американських відносин 1989-1994. 2008. URL: <https://usa.usembassy.de/garelations8994.htm>
- 39.Посольство США у Німеччині. Історія німецько-американських відносин 1994-2000. 2008. URL: <https://usa.usembassy.de/garelations9400.htm>
- 40.Посольство України в Німеччині. Політичні відносини між Україною та Німеччиною. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://germany.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/politichni-vidnosini>

41. Симоненко Р.Г. Вільсон Томас Вудро. Енциклопедія історії України. Інститут історії України. "Наукова думка", 2003. 688 с. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>
42. УНІАН. Китай може залишитися за бортом: обсяги торгівлі між Німеччиною та США різко збільшилися. 2024. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/kitay-mozhe-zalishitisya-za-bortom-obsyagi-torgivli-mizh-nimechchinoyu-ta-ssha-rizko-zbilshilisya-12673362.html>
43. ФРН – стабілізуючий чинник та рушійна сила у становленні і розвитку європейської демократичної України. URL: <http://bintel.com.ua/uk/article/frg-stabilizirujushhij-faktor-i-dvizhushhaja-sila-2/>
44. Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння. Німецько-українські відносини на початку ери після Меркель. Bintel. 2021. URL: <https://bintel.org.ua/analytics/nimecko-ukrainski-vidnosini-na-pochatku-eri-pislya-merkel/>
45. Шевчук А. Політичний вимір українсько-німецьких відносин. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». URL: <https://naub.ua.edu.ua/politychnyj-vymir-ukrayinsko-nimetsk/>
46. Baur M., Flach L., Hillrichs L. German-US Trade Relations before the Election: Implications of a Trump Comeback. EconPol Forum, 5/2024. URL: <https://www.cesifo.org/DocDL/econpol-forum-2024-5-baur-flach-hillrichs-us-election.pdf>
47. Bureau of Economic Analysis (BEA). Gross Domestic Product by State and Personal Income by State, 4th Quarter 2024 and Preliminary 2024. Washington, D.C.: U.S. Department of Commerce, March 28, 2025. URL: <https://www.bea.gov/news/2025/gross-domestic-product-state-and-personal-income-state-4th-quarter-2024-and-preliminary>

48. Council on Foreign Relations. (n.d.). Conflict in Ukraine. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine>
49. Destatis. Gross domestic product (GDP): Selected key figures. Wiesbaden: Federal Statistical Office, 2024. URL: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Wirtschaft/>
50. Eurydice. Germany: Historical Development. European Education and Culture Executive Agency (EACEA), 2025. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/germany/historical-development>
51. Eurydice. Germany: Legislation and Official Policy Documents. European Education and Culture Executive Agency (EACEA), 2025. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/germany/legislation-and-official-policy-documents>
52. Eurydice. Germany: Main Executive and Legislative Bodies. European Education and Culture Executive Agency (EACEA), 2025. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/germany/main-executive-and-legislative-bodies>
53. Eurydice. Germany: Political, Social and Economic Background and Trends. European Education and Culture Executive Agency (EACEA), 2024. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/germany/political-social-and-economic-background-and-trends>
54. Eurydice. Germany: Population – Demographic Situation, Languages and Religions. European Education and Culture Executive Agency (EACEA), 2025. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/germany/population-demographic-situation-languages-and-religions>
55. Kleine Anfrage der Abgeordneten Dr. Alexander S. Neu... und der Fraktion. Assoziierungsabkommen zwischen der Ukraine und der Europäischen Union. URL: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/18/010/1801083.pdf>

56. Lakishyk, D. (2020). German question in the foreign policy strategy of the USA in the second half of the 1940s – 1980s. *Європейські історичні студії*, (16), 73–88. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1315641>
57. Observatory of Economic Complexity. Exports of Germany to the United States by product in 2017. URL: https://oec.world/en/visualize/tree_map/%20hs92/export/deu/usa/show/2017
58. Office of the Historian. The Neutrality Acts, 1930s. U.S. Department of State. URL: <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/neutrality-acts>
59. Pew Research Center, Körber-Stiftung. U.S.-Germany Relationship Remains Solid, but Underlying Policy Differences Begin to Show. Pew Research Center, 2023. URL: https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2023/11/gap_2023.11.27_koerber-2023.pdf
60. Statistisches Bundesamt (Destatis). Bevölkerung nach Altersgruppen (ab 2011). Statistisches Bundesamt. URL: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt>
61. Treaty of Amity and Commerce between His Majesty the King of Prussia, and the United States of America; September 10, 1785. The Avalon Project, Yale Law School. URL: https://avalon.law.yale.edu/18th_century/prus1785.asp
62. UNCTAD. General Profile: United States. United Nations Conference on Trade and Development. 2023. URL: <https://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/GeneralProfile/en-GB/840/index.html>
63. United States Census Bureau. Foreign trade: Balance of payments - U.S. trade in goods and services, by country. U.S. Department of Commerce. URL: <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c4280.html>
64. United States. Department of State. United States Treaty Series, Vol. 8. Edited by Charles I. Bevans, Washington, D.C.: U.S. Government Printing

Office, 1971. URL:
<https://tile.loc.gov/storage-services/service/l1/l1treaties//l1treaties-ustbv008/l1treaties-ustbv008.pdf>

- 65.U.S. Department of State. Marshall Plan, 1948. Office of the Historian.
URL: <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/marshall-plan>
- 66.U.S. Department of State. "U.S. Relations With Germany." June 21, 2021.
URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-germany/>

ДОДАТКИ

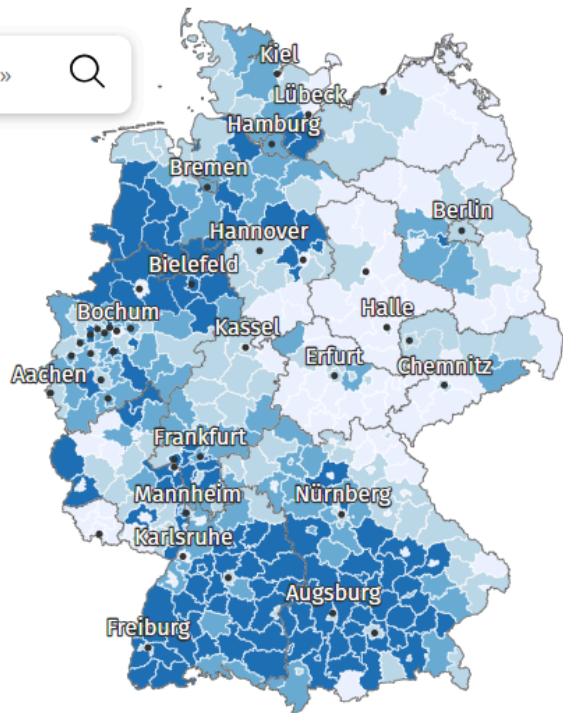
Додаток А

Bevölkerung unter 20 Jahre 2023

Anteil an der gesamten Bevölkerung in %

Altersgruppe ▼

наприклад Б. «Вісбаден»

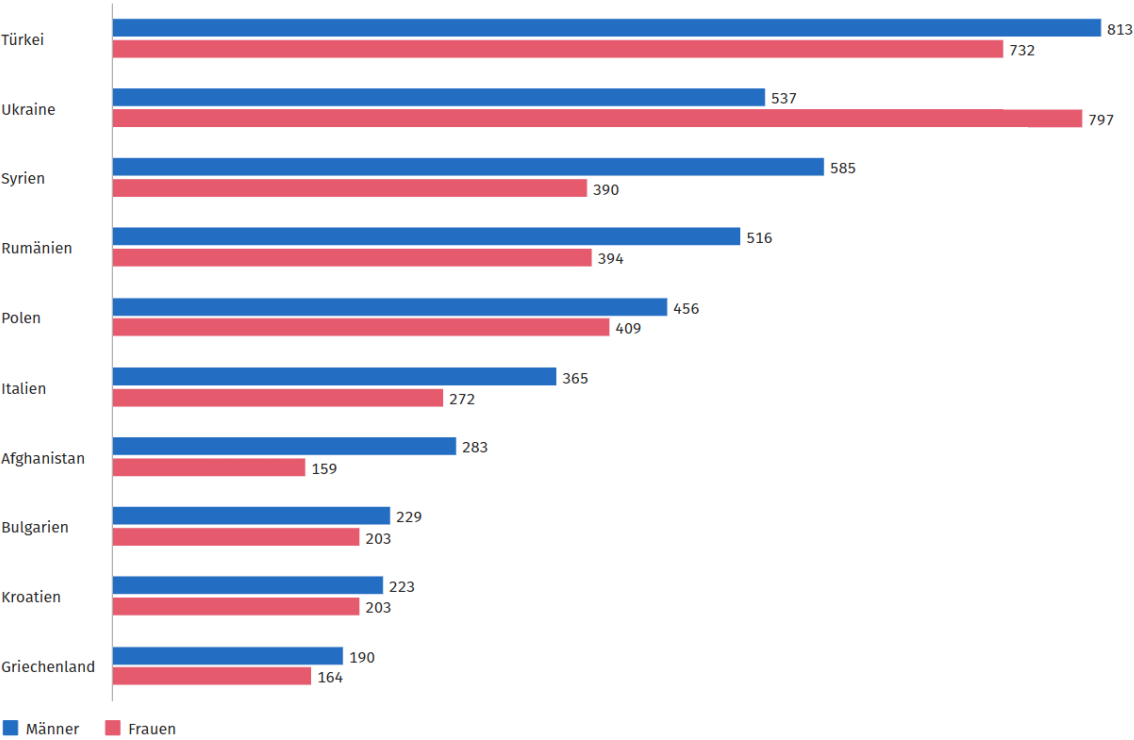
Anteil in %

14,1 bis unter 17,6 17,6 bis unter 18,7 18,7 bis unter 19,4 19,4 bis 22,4

Quelle: Bevölkerungsfortschreibung | Stichtag: 31.12.2023. Ergebnisse auf Basis Zensus 2022 | © Karte: BKG (2025) [dl-de/by-2-0](#)

© Statistische Ämter des Bundes und der Länder, 2025

Ausländische Bevölkerung (Stand: 31.12.2024)
nach den 10 häufigsten Staatsangehörigkeiten in Tausend

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну бакалаврську роботу студентки спеціальності
291«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Чурсіної Аліни Юріївни

на тему: «Німецько-американські відносини: історія та сучасний стан»»

28.05.2025

м. Харків

Чурсіна Аліна Юріївна вчасно підійшла до написання кваліфікаційної бакалаврської роботи, постійно відвідувала консультації за графіком, уважно дослухалася до порад керівника та виявила себе як старанна студентка.

Чурсіна А. Ю. обрала для цього пошуку одну з найактуальніших тем в сучасних міжнародних відносинах – історію та сучасний стан німецько-американських відносин. Поглиблення відносин між США та ФРН безумовно, сприяє зміцненню політичної та економічної стабільності в різних регіонах світу, перш за все в Європі, особливо в умовах, коли країна-агресор РФ намагається зруйнувати існуючий світовий порядок.

Під час роботи над темою авторка опрацювала значний обсяг періодичної наукової літератури та монографічного матеріалу з даної тематики, що дало можливість розкрити теоретико-методологічні основи і джерельну базу дослідження, дослідити основні етапи, особливості й напрями двостороннього співробітництва США та Німеччини, можливості їх подальшого партнерства, перспективи їх двосторонньої взаємодії. Дослідження дозволило сформулювати комплексне розуміння природи, динаміки та актуального стану німецько-американських відносин, які відіграють ключову роль у формуванні глобального ландшафту безпеки, економічної співпраці та політичного партнерства. ФРН і США спільно працюють над вирішенням геополітичних конфліктів, надаючи всебічну підтримку Україні.

Зміст роботи, як і її оформлення, не викликають суттєвих зауважень. Матеріал в роботі викладено з дотриманням внутрішньої логіки, між розділами існує логічний взаємозв'язок. Мету дослідження було досягнуто, завдання, які поставлено на початку роботи, розв'язано в повній мірі.

Результати та висновки дослідження є обґрунтованими, спираються на цікавий фактичний матеріал, мають практичну спрямованість.

Вважаємо, що є всі підстави рекомендувати бакалаврську роботу Чурсіної А. Ю. до захисту в Державній екзаменаційній комісії.

Науковий керівник :
доктор історичних наук,
професор

Сергій Лиман

Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, пл. Свободи, 6
28 травня 2025 року

Екзаменаційній комісії із захисту
бакалаврських робіт спеціальності
291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні
студії»

ЗОВНІШНЯ РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну бакалаврську роботу студентки спеціальності
291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Чурсіної Аліни Юріївни

на тему: «Німецько-американські відносини: історія та сучасний стан»

США та ФРН – провідні актори в сучасній системі міжнародних відносин, а їх трансатлантична взаємодія є міцним фундаментом НАТО. Обидві країни не лише займають лідерські позиції у багатьох глобальних питаннях, таких як кліматичні зміни, торгівля та безпека, але й підтримують Україну, яка піддалася агресії з боку РФ. Враховуючи вищесказане, дослідження А. Ю. Чурсіної сучасного стану і перспектив цієї двосторонньої взаємодії є досить актуальним і заслуговує на всебічну увагу.

Авторка вдало сформулювала предмет, об'єкт та завдання дослідження, що визначило логічну й обмірковану структуру роботи. А. Ю. Чурсіна творчо підійшла до розв'язання проголошених завдань, виявила належний рівень фахової підготовки та засвідчила свою обізнаність із особливостями історії та сучасних аспектів німецько-американських відносин у контексті глобальних викликів: війни в Україні, енергетичної кризи, зміни клімату та геополітичного суперництва.

Робота складається з двох розділів. У першому досліджується теоретико-методологічні основи і джерельна база дослідження, понятійно-категоріальний апарат, соціально-політичний та економічний профілі США та Німеччини, надається історичний нарис розвитку двосторонніх відносин у XIX – XX століттях. У другому розділі аналізується розвиток політичної, економічної, торговельної економічної, культурної співпраці США та Німеччини на сучасному етапі, перспективи двосторонніх відносин. Окремий підрозділ кваліфікаційної роботи присвячено політичним відносинам України з ФРН та США (с. 63-73). Як слушно зазначає авторка, в сучасних умовах ФРН та США є одним із ключових партнерів України, відіграючи важливу роль у підтримці її суверенітету, територіальній цілісності, реалізації реформ та економічного розвитку.

Висновки дослідження А. Ю. Чурсіної є обґрунтованими та мають практичну спрямованість.

Робота не містить істотних недоліків, а сама А. Ю. Чурсіна може бути допущеною до захисту та заслуговує на оцінку «добре» (вісімдесят).

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
та логістики Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Іван Марченко

